

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 15

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה

יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה: הראיני את מראיך

הנשמה עולה אל ה' באחת משתי דרכים: העלייה המסודרת של "קומי לך",
באמצעות תפילה, תורה ומצוות, שהייתה שייכת ליציאת מצרים; או, בזמן הגלות,
כשאהבה ויראה נסתרות, זעקת הנשמה הזוכרת שהיא כמראה, שירדה רק כדי לשוב
ולעלות. זעקת התשובה הזאת פורצת את המחסום וממשיכה מלמעלה אף יותר.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/15

הנקודה

הנשמה עולה אל ה' באחת משתי דרכים: העלייה המסודרת של "קומי לך", באמצעות תפילה, תורה ומצוות, שהייתה שייכת ליציאת מצרים; או, בזמן הגלות, כשאהבה ויראה נסתרות, זעקת הנשמה הזוכרת שהיא כמראה, שירדה רק כדי לשוב ולעלות. זעקת התשובה הזאת פורצת את המחסום וממשיכה מלמעלה אף יותר.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר משווה בין שני פסוקים משיר השירים. "קומי לך רעייתי יפתי" מתאר את יציאת מצרים: ישראל הם "רעייתי" בזכות התורה, המקיימת, ו"יפתי" בזכות המצוות, העושות לה' לבוש מלכות. רק הארה של הנשמה נמצאת בגוף; עיקר הנשמה, מזלה, נשאר למעלה ומיוחד עם ה', וברמה זו ישראל הם מקור התורה. התפילה, העולה מן השבח אל קריאת שמע, מחברת את הנשמה שלמטה לשורשה, ואז לימוד התורה ממשיך את אור אין סוף למטה. המצוות, כציווי המלך, ממשיכות את לבוש מלכותו, אך רק כשהן נעשות מתוך קבלת עול. בגלות, לעומת זאת, ישראל הם יונה הלכודה בסלעים: אהבה ויראה כלואות בגוף ובדאגותיו. העצה היא "הראיני את מראייך": על הנשמה לזכור שהיא כמראה, שירדה רק כדי להחזיר את האור. זעקת הרחמים והתשובה שלה עולה "בחילא יתיר", כמו מים הפורצים מחסום, וממתיקה את התורה ומייפה את המצוות.

מבנה

1	שני פסוקים, שני זמנים	11-2
"יונתי בחגווי הסלע" מדבר על הגלות; "קומי לך רעייתי יפתי" — על יציאת מצרים. ישראל הם "רעייתי" בזכות התורה, המקיימת; ו"יפתי" בזכות המצוות, המלבישות.		
2	הנשמה שלמעלה והנשמה שלמטה	11-4
רק הארה של הנשמה נכנסת לגוף; כולה, המכונה מזל, מקיפה אותו והיא "טהורה" ומיוחדת עם ה'. כשהיא בגוף ישראל למטה מן התורה; למעלה ישראל הם מקור התורה.		
3	תחילה תפילה, ואחר כך תורה: "קומי לך"	11-8
התפילה היא סולם העולה אל קריאת שמע ואל האהבה לה' לבדו; לאחר מכן התורה לשמה ממשיכה את אור אין סוף אל חכמה ואל הנשמה. "קומי לך" היא עלייה לשורש הנשמה, כ"ף ויו"ד, היחידה והחיה המקיפות.		
4	המצוות כלבושי מלכות	11-10
מצווה היא ציווי המלך, והמלכות היא לבוש של העלם. המצוות ממשיכות את לבוש מלכותו, אך רק מתוך קבלת עול; אחרת האור מגיע לצד האחר, כפי שאירע בחורבן בית המקדש.		
5	היונה הלכודה בסלעים	11
בגלות כנפי האהבה והיראה לכודות בגוף ובדאגה לפרנסה; נותרת רק אהבה טבעית נסתרת.		

"הראיני את מראייך": הנשמה היא כמראה שירדה רק כדי להחזיר את האור למעלה, אלא אם כן החשכה העבה של הדברים האסורים מכסה אותה. זכירת הדבר היא העצה לזמן הגלות.

הרחמים על הניצוץ שנפל מעוררים זעקה אל ה'; התשובה ממשיכה "בחילא יתיר" יותר מן העלייה המסודרת של הצדיקים, ופורצת כמו מים שנחסמו, עד שהתורה נעשית מתוקה יותר והמצוות מאירות.

מו ש ג י ם

מזל מזל

החלק העליון של הנשמה, שנשאר מעל הגוף ו"נוזל" ממנו שפע אל החלק שבתוכו; ברמה זו ישראל הם מקור התורה.

מקיף מקיף

מדרגה גדולה מכדי להיכנס לגוף או לכלי; היא מקיפה אותו ופועלת עליו מבחוץ. כאן מדובר בחלק העליון של הנשמה, וביחידה ובחיה הנרמזות בכ"ף וביו"ד.

"קומי לך" קומי לך

העלייה המסודרת של הנשמה אל שורשה, הנעשית בתפילה; צורת הכתיב "לכ"י רומזת לעלייה לכ"ף וליו"ד.

לבוש מלכות לבוש מלכות

המלכות היא לבוש המעלים את המלך כדי שתוכל להיות לו עם; המצוות, ציוויי המלך, ממשיכות למטה לבוש זה.

קבלת עול קבלת עול

התמסרות למלכות שמים, שבלעדיה אפילו כל המצוות אינן ממשיכות דבר למטה.

מראה ואור חוזר מראה / אור חוזר

הנשמה דומה למראה: היא מקבלת אור כדי להחזיר אותו; היא יורדת לגוף לשם העלייה.

תשובה "בחילא יתיר" תשובה בחילא יתיר

שיבתה של נשמה שהייתה רחוקה; היא עולה לא צעד אחר צעד, אלא בכוח של פריצת מחסום, וכך מגיעה למקום שאפילו צדיקים גמורים אינם עומדים בו.

קטע 1 • 11-2

שני פסוקים, שני זמנים

1 יונתי בחגוי הסלע^{1,2} בסתר המדרגה. הראיני את מראיך וגוי. הנה פסוק זה נאמר על זמן שאין בהמ"ק

[בית המקדש] קיים שכנס"י [שכנסת ישראל] היא בגלות אזי היא בסתר המדרגה

"יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה; הראיני את מראיך וגוי". פסוק זה נאמר על הזמן שבו בית המקדש אינו עומד על תלו: כאשר כנסת ישראל נמצאת בגלות, היא אז "בסתר המדרגה".

המאמר פותח בשיר השירים ב, יד, שבו ה' מכנה את כנסת ישראל יונתו, המסתתרת בנקיקי הסלע, ומבקש לראותה. אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק כתיאור של הגלות, שבה בית המקדש אינו עומד על תלו וישראל "מסתתרת". המילה "מדרגה" פירושה מדרגה חצובה בסלע, וגם רמה רוחנית; המאמר ישתמש בשני המובנים.

(כן הוא ברבות בשיר השירים בשם ר' [רבי] יוסי הגלילי³ ועי' עוד מענין יונתי^{4,5} ברבות בסדר לך לך פמ"ה בשלח פכ"א) ועל זמן יציאת מצרים נאמר כי הנה הסתיו עבר⁶ הגשם חלף⁷ וגוי.

(כך הוא במדרש רבה על שיר השירים, בשם רבי יוסי הגלילי; ועיינו עוד בעניין "יונתי" במדרש רבה על פרשת לך לך, פרק מה, [ובפרשת] בשלח, פרק כא.) ועל זמן יציאת מצרים נאמר: "כי הנה הסתיו עבר, הגשם חלף וגוי".

המדרש על שיר השירים מביא פירוש זה בשם רבי יוסי הגלילי, הקושר את הפסוק לישראל המסתתרת תחת שלטון הממלכות. מדרשים אחרים על "יונתי" עוסקים באימהות, שתפילתם הייתה יקרה בעיני ה', ובישראל שהייתה לכודה על הים. את הפסוק הקודם, "הסתיו עבר", דורש המדרש על יציאת מצרים: שנות השעבוד במצרים הסתיימו.

התאנה חנטה פגיה וגוי קומי לך⁸ רעיתי יפתי⁹ ולכי לך כמ"ש ברבות שיר השירים הובא בפירש"י [בפירש רש"י].

"התאנה חנטה פגיה וגוי; קומי לך רעיתי, יפתי, ולכי לך", כפי שנאמר במדרש רבה על שיר השירים, המובא בפירוש רש"י.

פסוק יג ממשיך את תיאור יציאת מצרים: התאנים הראשונות הבשילו, וה' קורא לישראל לקום ולצאת לדרך. הכינויים "רעיתי" ו"יפתי" הם שני הביטויים שהמאמר עומד להסביר; את הפסוקים הללו בהקשר של יציאת מצרים מביאים המדרש ורש"י.

2 וביאור הענין זה הוא כי הנה ענין רעיתי יפתי הוא ע"י התורה והמצות שהתורה כמו שהיא לחם ומזון לנפש.

הביאור בעניין זה הוא כך: עניין "רעיתי" ו"יפתי" הוא באמצעות התורה והמצוות. התורה היא לחם ומזון לנפש,

שני הכינויים שבפסוק, "רעיתי" ו"יפתי", מכוונים לתורה ולמצוות. לימוד התורה הוא לחם ומזון רוחני לנפש.

כך ע"י התורה מפרנסין ישראל¹⁰ לאביהם שבשמים ועי"ז נקרא כנסת ישראל רעיתי ומהמצות נעשים לבושים לנפש בגי"ע [בגן עדן] וככה על ידן נקרא כנסת ישראל יפתי שעושה לבוש מלכות למלך מלכי המלכים הקב"ה.

וכך, באמצעות התורה, ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים, ועל ידי כך נקראת כנסת ישראל "רעייתי". מן המצוות נעשים לבושים לנפש בגן עדן; וכך, באמצעותן, נקראת כנסת ישראל "יפתי", משום שהיא עושה לבוש מלכות למלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא.

כשם שהתורה מזינה את הנפש, כך ישראל "מפרנסים" את ה', כביכול, באמצעות התורה, על ידי שהם ממשיכים את אורו לתוך העולמות; משום כך ישראל נקראים "רעייתי" — כינוי של יקוטי תורה קושר במקום אחר למושג הפרנסה. המצוות נעשות לבושי הנפש בגן עדן ויוצרות לבוש מלכות לה', ומשום כך ישראל נקראים "יפתי", כלומר "היפה שלי".

קטע 2 • 31-4

הנשמה שלמעלה והנשמה שלמטה

3 ולהבין זה היטב הנה נודע שלא כל הנשמה כולה בכללה היא מלובשת בגוף האדם¹¹ למטה

כדי להבין זאת היטב, ידוע שלא כל הנשמה, בשלמותה, מתלבשת בגופו של האדם למטה;

כדי להסביר כיצד התורה והמצוות פועלות זאת, המאמר פותח בהסבר מבנה הנשמה: לא כולה נכנסת לגוף.

שהרי מלאך בשליש עולם עומד¹² והנשמה היא יותר עליונה. ואיך תוכל להתלבש בגוף האדם למטה שהוא קטן מהכיל.

שהרי "מלאך עומד בשליש העולם", והנשמה נעלית עוד יותר. כיצד, אם כן, היא יכולה להתלבש בגופו של האדם למטה, שהוא קטן מכדי להכיל אותה?

המדרש אומר שמלאך גדול בשליש העולם, והנשמה נעלית ממלאך. דבר גדול כל כך אינו יכול להיכנס בגוף פיזי קטן.

אלא קצת הארה מן הנשמה¹³ היא המתלבשת בגוף וכל הנשמה כולה היא למעלה בבחינת מקיף ונקרא מזל בלשון רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] שאמרו אע"ג [אף על גב] דאיהו לא חזי¹⁴ מזליה חזי ואין הכוונה על מזל ממש

אלא רק הארה מועטה מן הנשמה מתלבשת בגוף, ואילו הנשמה כולה נמצאת למעלה, בבחינת מקיף; בלשון חז"ל היא נקראת "מזל", על פי דבריהם: "אף על פי שהוא אינו רואה, מזלו רואה". אין הכוונה למזל כפשוטו,

רק הארה קטנה מן הנשמה מתלבשת בגוף; הנשמה כולה נשארת למעלה ו"מקיפה" את האדם מבחוץ. חז"ל מכנים את החלק העליון הזה "מזל", כפי שאמרו בגמרא שכאשר אדם נבהל ממשוהו שאינו רואה, "מזלו רואה".

שהרי אין מזל לישראל¹⁵ אלא הכוונה על הנשמה שלמעלה שאינה מלוכשת בגוף ונקרא מזל מלשון יזל מים מדליו¹⁶ ונוזלים מן לכנון¹⁷

שהרי "אין מזל לישראל". הכוונה היא לנשמה שלמעלה, שאינה מתלבשת בגוף. היא נקראת "מזל" מלשון יזל מים מדליו ו"נוזלים מן לכנון",

כאן "מזל" אינו יכול להיות כוכב, שכן הגמרא קובעת שישראל אינם נתונים להשפעת הכוכבים. הכוונה היא לנשמה שלמעלה מן הגוף, והמילה קשורה ל"נוזל", כמו בפסוקים "יזל מים מדליו" ו"נוזלים מן לכנון".

שהיא מזלת ומנטפת טפת השפעה והארה מלמעלה להנשמה המלוכשת בגוף לקשרה ולחברה בגוף¹⁸ (ועמ"ש בד"ה האזינו השמים¹⁹ ובד"ה ציון במשפט תפדה).²⁰

משום שהיא מורידה ומטפטפת טיפה של השפעה והארה מלמעלה אל הנשמה המתלבשת בגוף, כדי לקשור ולחבר אותה לגוף. (ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "האזינו השמים" ובמאמר המתחיל "ציון במשפט תפדה").

הנשמה העליונה נקראת "מזל" משום שהיא מטפטפת טיפה של השפעה אל חלק הנשמה שבגוף, וקושרת ומחברת אותו לגוף. הערת קה"ת מדגישה שנאמר "לקשור" ולא "להחיות", משום שהחיות של הגוף באה מן הנפש.

וזהו אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה²¹ כו'. דלכאורה איפכא²² הוי ליה למימר אתה בראתה כו' טהורה היא כו'

וזהו פירוש "אלוקי, הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה בראתה וכו'". ולכאורה היה צריך לומר להפך: "אתה בראתה וכו', טהורה היא וכו'",

ברכת הבוקר אומרת: "אלוקי, הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה בראתה, אתה יצרתה". לכאורה סדר הדברים אינו מתאים: הבריאה קודמת, ולכן היה צריך לומר "אתה בראתה" לפני שמכנים את הנשמה טהורה.

כי קודם שנבראת לא שייך לקרוא אותה בשם טהורה אלא דטהורה היא קאי על חלק הנשמה שלמעלה מן הגוף בבחינת מקיף שהיא אינה בבחינת בריאה

שהרי לפני שנבראה אין מתאים לכנות אותה "טהורה". אלא ש"טהורה היא" מתייחס לחלק הנשמה שלמעלה מן הגוף, בבחינת מקיף, שאינו בבחינת בריאה;

לפני שהנשמה נבראה היא עדיין לא התקיימה, ולכן אי אפשר היה לכנותה טהורה. התשובה היא ש"טהורה היא" מתייחס לחלק העליון והמקיף של הנשמה, שמעולם לא נברא.

אלא אתה בראתה ואתה יצרתה כו' השתלשלות המדרגה הן רק כדי להתלבש בגוף כי בריאה הוא יש מאין^{23,24} יש דייקא

ואילו "אתה בראתה ואתה יצרתה וכו'" מתאר את השתלשלות המדרגה, שכל עניינה הוא לאפשר לה להתלבש בגוף. שכן בריאה היא "יש מאין" — וכדגש על "יש": מציאות נפרדת,

"אתה בראתה, אתה יצרתה" מתאר את ירידת הנשמה שלב אחר שלב, שנועדה לאפשר לה להיכנס לגוף. בריאה פירושה "יש מאין", והדגש הוא על "יש": מציאות נפרדת.

דהיינו להיות בחינת יש והתחלקות שכל ומדות ושאר כחות הנפש (עמ"ש מזה בפ' בשלח בדי"ה אז ישיר משה) והיינו כשהיא בהשתלשלות המדרגות להיות מלובשת בגוף.

כלומר, להיות בבחינת "יש" ולהתחלק לשכל, למדות ולשאר כוחות הנפש (ראו מה שנכתב על כך בפרשת בשלח, במאמר הפותח במילים "אז ישיר משה"); וזהו כשהיא נתונה בהשתלשלות המדרגות, כדי להתלבש בגוף.

הפיכתה ל"יש" פירושה שהיא מתחלקת לכוחות נפרדים: שכל, רגשות ושאר כוחות הנפש. הדבר מתרחש רק כשהנשמה יורדת מדרגה אחר מדרגה לקראת הגוף; כאן מפנים לדיון המפורט יותר במאמר "אז ישיר משה", בפרשת בשלח.

אבל למעלה היא בכח"י אין וכמו עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד^{25,26} הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד כו'.

אבל למעלה היא בבחינת "אין", כפי שלפני שנברא העולם היו הוא ושמו בלבד: הוא לבדו, יחיד ומיוחד וכו'.

למעלה הנשמה היא בבחינת "אין" — היא אינה מציאות נפרדת כלל. מצב זה דומה למצב שלפני הבריאה, שעליו אמרו חכמים: "הוא ושמו בלבד", כשלא הייתה אלא אחדותו של ה'.

כך הנשמה היא בבחינת יחוד למעלה במאצילה ב"ה ושם היא טהורה היא ועמ"ש בפ' משפטים בביאור ע"פ וכעצם השמים²⁷ לטהור. לטהירו עילאה²⁸ כו' ע"ש וגם כאן י"ל [יש לומר] כן בפ"י טהורה היא וכמ"ש במ"א.²⁹

כך גם הנשמה נמצאת למעלה בבחינת יחוד עם מאצילה, ברוך הוא, ושם נאמר עליה: "טהורה היא". ראו גם מה שנכתב בפרשת משפטים בביאור הפסוק "וכעצם השמים לטהור": "לטהירו עילאה" וכו'; ראו שם. גם כאן אפשר להסביר כך את פירוש "טהורה היא", וכפי שנכתב במקום אחר.

כך הנשמה העליונה מאוחדת עם ה', מאצילה, ועל מדרגה זו אומרת הברכה: "טהורה היא". כאן מפנים למאמר בפרשת משפטים, המפרש את הפסוק "וכעצם השמים לטהור" (שמות כד, י) כמתייחס לטהירו עילאה — הטהור העליון; לפי אותו פירוש, גם כאן אפשר להבין את המילה "טהורה" באותו אופן.

4 ועל בחינת נשמה זו אמרו בראשית בשביל ישראל³⁰ שנקראו ראשית³¹ ולא פירש הכתוב בהדיא בישראל כי בישראל יש ב' בחינות. ה' א' חלק הנשמה המלוכשת בגוף האדם.

ועל בחינת נשמה זו אמרו: "בראשית" — בשביל ישראל שנקראו "ראשית". הכתוב לא אמר במפורש "ישראל", משום שבישראל יש שתי בחינות. הראשונה היא חלק הנשמה המלוכש בגוף האדם.

המדרש, שרשיי מביא, דורש "בראשית" כ"בשביל ראשית", וישראל נקראו "ראשית": העולם נברא למען ישראל. הדברים מתייחסים לדרגה העליונה של הנשמה. התורה לא אמרה בפשטות "ישראל", משום שבישראל יש שתי בחינות; הראשונה היא חלק הנשמה שבגוף.

ועל זה אמרו בזהר תלת קשרין³² מתקשראן ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא]³³ שישאל הם למטה במדרגה מהתורה

ועל כך אמרו בזהר: "שלושה קשרים מתקשרים: ישראל בתורה והתורה בקודשא בריך הוא"; שהרי ישראל נמוכים במדרגה מן התורה.

מאמר הזוהר קושר שלושה דברים לפי הסדר: ישראל לתורה, והתורה לה'. בסדר הזה ישראל עומדים מתחת לתורה, והדבר מתאר את הנשמה כפי שהיא בגוף. בהערת קה"ת מצוין שבזהר (3:73a) נאמר "שלוש מדרגות", ולא "קשרים", אף שהרבי הזקן מצטט זאת תמיד בלשון "קשרים".

אבל הבחינה הב' היא הנשמה שלמעלה בבחי' מקיף ועל זה אמרו ישראל שנקרא ראשית ישראל עלו במחשבה^{34, 35, 36} קדש ישראל לה'³⁷ ראשית תבואתה שישאל הוא ראשית ומקור התורה^{38, 39, 40}

אבל הבחינה השנייה היא הנשמה שלמעלה, בבחינת מקיף. ועל כך אמרו: "ישראל שנקראו ראשית"; "ישראל עלו במחשבה"; "קודש ישראל לה', ראשית תבואתה" — שכן ישראל הם ראשית התורה ומקורה.

הבחינה השנייה היא הנשמה שלמעלה, החלק המקיף. עליה אומרים חז"ל שישאל הם "ראשית", שהם "עלו במחשבה" עוד קודם לכריאה, וירמיהו מכנה את ישראל "ראשית תבואתה". בדרגה זו ישראל הם ראשית התורה עצמה ומקורה.

כי בכל התורה כולה כתיב דבר אל בני ישראל צו את בני ישראל שכל התורה כולה נבנית ומיוסדת על בחי' ישראל.

שהרי בכל התורה כולה נאמר "דבר אל בני ישראל", "צו את בני ישראל"; כל התורה כולה בנויה ומיוסדת על בחינת ישראל.

ההוכחה היא שמצוות התורה מופנות לישראל: "דבר אל בני ישראל", "צו את בני ישראל". התורה כולה מניחה את קיומם של ישראל ובנויה עליהם.

ונמצא שבחיי ישראל שעלו במחשבה היא המקור והיסוד התורה (וכדאיתא במדרש רבה ר"פ בראשית מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר. דהיינו גם קודם לתורה ע"ש).

נמצא שבחינת ישראל שעלו במחשבה היא מקור התורה ויסודה. (כפי שנאמר במדרש רבה, בתחילת בראשית: "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"; כלומר, היא קדמה גם לתורה. עיין שם).

אם כן, הבחינה העליונה של ישראל, שעלתה במחשבה, היא מקור התורה ויסודה. המדרש אומר שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, וכאן מוסיף שגם לתורה היא קדמה.

וזהו ויקם עדות ביעקב⁴¹ ותורה שם בישראל פירוש ביעקב וישראל שבהם ועל ידם הקים עדות ותורה שם שמהם נמשכה התורה (ועי' בזח"ג [בזהר חלק ג] בפ' נשא) (קל"ד א') בפ"י הכל תלוי במזל אפילו ס"ת [ספר תורה] בהיכל.⁴²

וזהו [פירוש] "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל": ביעקב ובישראל, בתוכם ועל ידם, הקים עדות ותורה שם, שכן מהם נמשכה התורה. (ועיין בזהר חלק ג, בפרשת נשא) (דף 134a), בפירוש "הכול תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל".

את הפסוק "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל" מפרשים כך: התורה נקבעה ביעקב ובישראל ועל ידם, משום שהיא נמשכת מהם. נוסף על כך מובא פירוש הזוהר על "הכול תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל".

פ"י היכל תשבע"פ [תורה שבעל פה]⁴³ שהיא כלי לתשב"כ [לתורה שבכתב] והכל נמשכים מבחינת מזל⁴⁴ כו' וכבר נתבאר דשרש נש"י [נשמות ישראל] הוא ג"כ מבחינת מזל ונוזלים מן לבנון כו' ועי' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מזל⁴⁵ וערך זכות⁴⁶ ובוהר ס"פ אחרי דע"ז [דעבודה זרה] ב':^{47, 48, 49}

הפירוש הוא שהיכל הוא התורה שבעל פה, שהיא כלי לתורה שבכתב, וכולם נמשכים מבחינת מזל וכו'. וכבר נתבאר שגם שורש נשמות ישראל הוא מבחינת מזל, ו"נוזלים מן לבנון" וכו'. ועיין בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "מזל" ובערך "זכות", ובוהר סוף פרשת אחרי, דף 77b.

ההיכל שבו נמצא ספר התורה הוא התורה שבעל פה, הכלי לתורה שבכתב; ושניהם נמשכים ממזל, השפע העליון. מכיוון שגם שורש נשמות ישראל הוא במזל, "נוזלים מן לבנון", הרי ששורש הנשמות הוא מקור התורה. כאן מפנים עוד לפרדס ולזוהר.

קטע 3 • 51-8

תחילה תפילה, ואחר כך תורה: "קומי לך"

5 ב אך הנה המשכת התורה מבחינת ישראל שלמעלה למטה לבחינת הנשמה המלוכשת בגוף הוא ע"י

אתערותא דלתתא בתפלה

2. אולם המשכת התורה מבחינת ישראל שלמעלה למטה, אל בחינת הנשמה המלוכשת בגוף, נעשית באמצעות אתערותא דלתתא, בתפילה.

החלק השני שואל כיצד נמשכת התורה ממדרגת ישראל שלמעלה אל הנשמה שבתוך הגוף. התשובה היא שהדבר נעשה באמצעות אתערותא דלתתא — יוזמה של האדם עצמו, ובייחוד בתפילה.

כי תפלה הוא מלשון התחברות⁵⁰ שהוא התקשרות והתדבקות הנפש בשורשה ומזל העליון ע"י רעותא דליבא בכל לבבך ובכל נפשך וגוי' (ועמ"ש מזה בד"ה האזינו השמים הנ"ל)

כי תפילה היא מלשון חיבור, כלומר התקשרות והידבקות של הנפש בשורשה ובמזלה העליון, באמצעות רצון הלב, "בכל לבבך ובכל נפשך וגוי'". (ועיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "האזינו השמים" הנזכר לעיל.)

המילה תפילה מתפרשת במשמעות של חיבור: בתפילה הנפש מתקשרת ודבקה בשורשה, במזל העליון שתואר לעיל. הדבר נעשה באמצעות רצון הלב, כפי שנאמר: "בכל לבבך ובכל נפשך".

כי התפלה היא סולם מוצב ארצה^{51,52} וראשו מגיע השמימה⁵³ שהיא בחי' עליה ממטה למעלה בתחלה פסוקי דזמרה שהם סיפור שבחו של מקום להלהיב לבו לה' ואח"כ יוצר אור והאופנים ברעש גדול כו' כי התפילה היא "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה": בחינת עלייה מלמטה למעלה. תחילה באים פסוקי דזמרה, שבהם מספרים את שבחו של מקום כדי להצית את הלב לה'; ואחר כך "יוצר אור" ו"האופנים ברעש גדול כו",

התפילה נמשלה לסולם של יעקב, הניצב בארץ וראשו בשמים: עלייה שלב אחר שלב. היא מתחילה בפסוקי דזמרה, מזמורי השבח המעוררים את הלב, וממשיכה בברכת "יוצר אור", המתארת את המלאכים הנקראים אופנים המשבחים את ה' "ברעש גדול".

עד שמגיע לקי"ש [לקריאת שמע]⁵⁴ שמע ישראל⁵⁵ הוא ישראל העליון דהיינו הנשמה שבבחי' מקיף ושם הוי' אלהינו בחי' ביטול במציאות ממש עד שהוי' אחד בבחינת יחודא עילאה

עד שהוא מגיע לקריאת שמע. "שמע ישראל" — זהו ישראל העליון, כלומר הנשמה שבבחינת מקיף. ושם, "הוי' אלקינו" הוא בחינת ביטול המציאות ממש, עד "הוי' אחד" בבחינת יחודא עילאה.

העלייה מגיעה לקריאת שמע. "שמע ישראל" פונה אל ישראל העליון, בחינת המקיף של הנשמה; "הוי' אלקינו" מבטא ביטול מוחלט של המציאות, כך שאין היא קיימת כדבר נפרד מה'; ו"הוי' אחד" הוא יחודא עילאה, שבו הכול בטל לפניו.

כי כל התחלקות והשתלשלות ריבוי המדרגות אינן אלא זיו והארה בעלמא ואפילו גן עדן העליון צדיקים יושבין ונהנין⁵⁶ מזיו השכינה כו'

כי כל ההתחלקות וההשתלשלות של ריבוי המדרגות אינן אלא זיו והארה בלבד; ואפילו בגן עדן העליון, "צדיקים יושבין ונהנין מזיו השכינה כו",

זו הסיבה שהנשמה נמשכת אל האחדות הזאת: כל המדרגות הנבדלות שבסדר ההשתלשלות אינן אלא זיו מה', ולא ה' עצמו. אפילו בגן עדן העליון, שבו "הצדיקים נהנים מזיו השכינה", מדובר בזיו בלבד.

ונקרא בשם קבלת פרס מלשון פרוסה חלק מובדל מעצמיות ב"ה משא"כ בבחי' אין לא שייך שום התחלקות

והוא נקרא בשם קבלת פרס, מלשון פרוסה — חלק נפרד מעצמותו יתברך; מה שאין כן בבחינת אין, לא שייכת שום התחלקות.

משום כך נקרא השכר של גן עדן קבלת פרס: פרס קשור למילה פרוסה, חלק שנחתך מן השלם. לעומת זאת, בבחינת אין אין שייכת התחלקות כלל.

רק שם הוא יחוד אמיתי ומאחר שישים אל לבו את כל זאת תכלה ותכסוף נפשו אליו לבדו ית' עד שיבא לקיום ואהבת את⁵⁷ ה' אלהיך.

רק שם יש יחוד אמיתי. וכאשר ייתן אל לבו את כל זאת, תכלה ותכסוף נפשו אליו לבדו יתברך, עד שיבוא לקיום "ואהבת את ה' אלקיך".

רק בה' עצמו יש יחוד אמיתי. כאשר אדם מתבונן בכך, נפשו נכספת ומתגעגעת לה' לבדו, ולא לשום שחר, והוא בא לקיים "ואהבת את ה' אלקיך".

פי' ואהבת מלשון אבה⁵⁸ שהוא לשון חפץ ורצון וכשבא לגילוי הלב נקרא אהבה בתוספת ה' וחפץ ורצון זה יהיה שהוי' הוא מקור בחינת הנשמה שלמעלה

פירוש, "ואהבת" הוא מלשון "אבה", שפירושה חפץ ורצון; וכשהדבר בא לידי גילוי בלב הוא נקרא אהבה, בתוספת ה'. וחפץ ורצון זה יהיה שהוי', שהוא מקור בחינת הנשמה שלמעלה,

"ואהבת" מתפרש מלשון "אבה", שפירושה לרצות; כאשר הרצון מתגלה בלב הוא נקרא אהבה, בתוספת ה'. הרצון הוא שהוי', מקור הנשמה שלמעלה, יהיה "אלקיך".

שהיא בחי' טהורה היא בחינת אין שהיא מיוחדת במאצילה ב"ה ית' יהיה אלהיך ממש בגילוי כנפש האדם המלוכש בגוף בכל לבבך ובכל נפשך למסור נפשו באחד.

שהיא בחינת "טהורה", בחינת אין, המאחדת עם המאציל שלה, ברוך הוא, יתברך — תהיה "אלקיך" ממש, בגילוי כנפש האדם המלוכשת בגוף, "בכל לבבך ובכל נפשך", למסור את נפשו ב"אחד".

הנשמה העליונה היא "טהורה" ובחינת אין, והיא מאחדת עם ה'; הכוונה היא שאחדות זו תתגלה בנשמה שבתוך הגוף, כך שהי' יהיה באמת "אלקיך". הדבר מגיע עד למסירת הנפש במילה "אחד" שבקריאת שמע.

6 וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא ⁵⁹ ואזי ודברת במ ⁶⁰ כו' מלשון ידבר עמים ^{61, 62} שהוא לשון הנהגה והמשכה כמו שכתוב: "אליך ה' אני נושא את נפשי". ואז: "ודיברת בהם" וכו'; "ודיברת" קשור ללשון "ידבר עמים", שפירושו הנהגה והמשכה.

"אליך ה' אני נושא את נפשי" מתאר את עליית התפילה. אחריה בא "ודיברת בהם" — לימוד התורה. "ודיברת" קשור ל"ידבר", שפירושו ינהיג, ולכן משמעותו כאן הנהגה והמשכה כלפי מטה.

שהוא ממשיך התורה למטה שבהמשכות התורה בבחי' זו נקרא עוסק בתורה לשמה לשם התורה כדי שתהיה בבחי' תורה שיהיה אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בה

שהוא ממשיך את התורה למטה. כאשר התורה נמשכת באופן זה, הדבר נקרא "עוסק בתורה לשמה" — לשם התורה, כדי שתהיה במדרגת תורה, שבה אור אין סוף, ברוך הוא, שורה ומתגלה.

לימוד התורה לאחר תפילה כזאת ממשיך את התורה למטה. זהו פירוש האמיתי של תורה לשמה: ללמוד "לשם התורה", כדי שהתורה תהיה תורה במלוא מובן המילה — מקום שבו אור אין סוף שורה ומתגלה.

כי אורייתא מחכמה נפקת ⁶³ והרי הוא יתברך רם ונשא כו' וכולם בחכמה עשית ⁶⁴ עשיה גשמיות וכולא קמיה כלא וכו'. ⁶⁵

שהרי "התורה יוצאת מחכמה"; והרי הוא יתברך רם ונישא וכו', ו"את כולם עשית בחכמה" — אפילו את עשיה הגשמית; ו"הכול לפניו כלא" וכו'.

הדבר אפשרי מפני שהתורה יוצאת מחכמה, וה' אף שהוא נעלה מעל הכול, עשה בחכמה את כל הנבראים, עד לעולם הגשמי, ואילו הכול נחשב לפניו כלא. לכן, באמצעות חכמה, יכולה התורה להמשיך את אורו למטה.

7 והנה המשכה זו להיות התלבשות אור א"ס ב"ה בחכמה הוא על ידי אתערותא דלתתא כתפלה דוקא אם ישים אליו לבו ⁶⁶ וכו' רוח אייתי רוח ואמשיך רוח. ⁶⁷

והנה, המשכה זו — שאור אין סוף ברוך הוא יתלבש בחכמה — נעשית דווקא על ידי אתערותא דלתתא בתפילה: "אם ישים אליו לבו" וכו'; "רוח מביאה רוח וממשיכה רוח".

אור אין סוף מתלבש בחכמה, וכך גם בתורה, דווקא באמצעות אתערותא דלתתא שבתפילה. הכלל שמוכח בזה הוא "רוח מביאה רוח": רוחו של האדם, המתעוררת בתפילה, ממשיכה רוח מלמעלה.

וזהו לעשות את כל דברי התורה הזאת⁶⁸ שישראל הם העושים את התורה (ועיין מ"ש בד"ה שיר השירים^{69,70} ובד"ה השמים כסאי^{71,72} ובד"ה תורה צוה לנו משה)^{73,74} וממשיך גילוי זה למטה על נפשו היא ההארה המלובשת בגוף.

וזהו [פירוש] "לעשות את כל דברי התורה הזאת": ישראל הם העושים את התורה (ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "שיר השירים", במאמר המתחיל "השמים כסאי" ובמאמר המתחיל "תורה צוה לנו משה"). והוא ממשיך גילוי זה למטה, על נפשו — כלומר, על ההארה המלובשת בגוף.

את הביטוי "לעשות את כל דברי התורה הזאת" מפרשים כ"ליצור" את התורה: ישראל עושים אותה לתורה, כלי לאור ה'. האדם ממשיך את הגילוי הזה אל נפשו, אל ההארה המצויה בגופו.

וזהו שאמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך⁷⁵ שבונים את ההארה המלובשת בגוף להיות שורה ומתגלה בה המשכת יחוד אור א"ס ב"ה על ידי עסק התורה.

וזהו שאמרו חז"ל: "אל תקרי בניך אלא בוניך" — שהם בונים את ההארה המלובשת בגוף, כדי שתשרה ותתגלה בה המשכת יחוד אור אין סוף ברוך הוא, באמצעות העיסוק בתורה.

חז"ל קוראים את "בניך" כ"בוניך". לומדי התורה "בונים" את הארת הנפש שבגוף, והופכים אותה למקום שבו שורה ומתגלה יחוד אור אין סוף.

8 וזהו קומי לך⁷⁶ פי' לך לעצמך דהיינו לבחיי הנשמה שלמעלה דהיינו להיות דביקות הנפש שלמטה בשרשה שלמעלה.

וזהו [פירוש] "קומי לך": "לך" פירושו לעצמך, כלומר לבחינת הנשמה שלמעלה; היינו, שהנפש שלמטה תהיה דבוקה בשורשה שלמעלה.

"קומי לך" נקרא "עלי אל עצמך": אל הרמה העליונה של הנשמה, אל שורשה שלמעלה. הנפש שלמטה צריכה להידבק בשורש הזה.

ואזי תוכל להיות רעיתי להמשיך מזון התורה שאזי נקרא התורה מזון כמו מזון עד"מ הוא המחבר ומקשר חיות הנשמה להתפשט בתוך הגוף כמו הלחם אשר הוא אוכל שעליו יחיה האדם ויתקיים.

ואז תוכלי להיות "רעייתי", ולהמשיך את מזון התורה; שכן אז נקראת התורה מזון, בדומה למזון, שמחבר וקושר את חיות הנשמה כך שתתפשט בתוך הגוף, כמו הלחם שאדם אוכל ובאמצעותו הוא חי ומתקיים.

אז ישראל יכולים להיות "רעייתי" — זו שמקיימת ומזינה — ולהמשיך את התורה כמזון. המזון מחבר את חיות הנשמה לגוף, כשם שהלחם מקיים את האדם.

וכך הנה כתיב לכו לחמו בלחמי⁷⁷ שהתורה נקרא לחם ומזון שבה ועל ידה נמשך חיות מאור אי"ס ב"ה והתלבשות אור אי"ס ב"ה בחכמה עילאה

וכך גם נאמר: "לכו לחמו בלחמי"; שכן התורה נקראת לחם ומזון, מפני שבה ובאמצעותה נמשכת חיות מאור אין סוף ברוך הוא, ואור אין סוף ברוך הוא מתלבש בחכמה עילאה,

הכתוב מכנה את התורה לחם: "לכו לחמו בלחמי". באמצעות התורה נמשכת חיות מאור אין סוף, ואור אין סוף מתלבש בחכמה עילאה.

רק אם ישים אליו לבו⁷⁸ להיות קומי לך (ועמ"ש ע"פ אלה מסעי⁷⁹ בניי [בני ישראל]⁸⁰ בפ"י ואלה מסעיהם למוצאיהם).⁸¹

אלא אם כן ישים את לבו אליו, כדי להיות בבחינת "קומי לך" (ועיינו במה שנכתב על הפסוק "אלה מסעי בני ישראל", בפירוש "ואלה מסעיהם למוצאיהם").

אך הדבר מתרחש רק כאשר האדם שם את לבו לה', ועולה בבחינת "קומי לך". כאן מפנה המאמר לדיון שלו על "אלה מסעי בני ישראל", ובו על המסעות "למוצאיהם".

והנה הקרי לך והכתיב לך שאותיות הכתיב מרמזות על שרש ומקור הנפש שהוא בחי' כ"ף ויו"ד כלומר קומי לבחי' כ"ף ויו"ד שע"י זה תהיה רעיתי

והנה הקרי הוא "לך", ואילו הכתיב הוא "לכ"י", שכן אותיות הכתיב רומזות לשורש ומקור הנפש, שהם בחינת כ"ף ויו"ד. כלומר: "קומי לבחינת כ"ף ויו"ד, ועל ידי כך תהיי "רעייתי".

בפסוק המילה נקראת "לך", אך נכתבת "לכ"י", בתוספת יו"ד. האותיות כ"ף ויו"ד שבכתיב רומזות לשורש הנפש: "קומי לבחינת כ"ף ויו"ד, ובאמצעות העלייה הזאת תהיי "רעייתי".

(וכ"ף ויו"ד היינו ב' מקיפים יחידה וחיה שהם מקיפים על בחי' נר"ן [נפש רוח נשמה] שמלובשים בפנימיות האדם):

(וכ"ף ויו"ד הן שני המקיפים, יחידה וחיה, המקיפים את בחינות נפש, רוח ונשמה, המלובשות בפנימיות האדם.)

כ"ף ויו"ד מציינות את שתי הבחינות המקיפות שבנשמה, יחידה וחיה. הן מקיפות את שלוש הבחינות הפנימיות — נפש, רוח ונשמה — המלובשות בתוך האדם.

קטע 4 • 91-10

המצוות כלבושי מלכות

9 ג וביאור ענין יפתי שהם המצוות שנקראו לבושים יוכן בהקדים ביאור לשון מצוה שנקרא כך על שם שהיא מצות המלך^{82,83} וצויו ופקודתו אשר יצא דבר מלכות מלפניו⁸⁴ ומחוייבים כל עמו לשמוע אליו.

3. את ההסבר לביטוי "יפתי", המתייחס למצוות שנקראות לבושים, נבין לאחר שנקדים ונבאר את המונח "מצווה". היא נקראת כך מפני שהיא ציווי המלך, פקודתו והוראתו, כמאמר "דבר מלכות יוצא מלפניו", וכל עמו מחוייבים לציית לו.

החלק השלישי מסביר את הביטוי "יפתי", המתייחס למצוות שנקראות לבושים. הוא פותח בביאור המילה "מצווה": ציווי של מלך, היוצא מלפניו, וכל עמו חייבים לציית לו.

10 והנה בחינת מלכות היא בחינת לבוש. כמ"ש יביאו לבוש מלכות⁸⁵ וכתוב ה' מלך גאות לבש⁸⁶ וגוי

והנה בחינת מלכות היא בחינת לבוש, כמו שכתוב: "יביאו לבוש מלכות", וכן כתוב: "ה' מלך גאות לבש" וגוי.

כעת המאמר מסביר מדוע המצוות הן "לבושים". מלכות עצמה היא לבוש: הכתוב מדבר על "לבוש מלכות", ואומר שכאשר ה' מולך הוא "לבוש גאות".

שעיקר בחינת מלוכה היא כמו לבוש עד"מ שהיא כיסוי עשוי לכסות בו את הגוף שלא יהי' [יהיה] בגילוי וכך היא בחי' מלכותו ית' כי

כי עיקר עניינה של בחינת המלכות דומה ללבוש, על דרך משל: הלבוש הוא כיסוי שנועד לכסות את הגוף, כדי שלא יהיה גלוי. וכך היא בחינת מלכותו יתברך, כי

המלוכה פועלת כמו לבוש, המכסה את הגוף כדי שלא יראה. כך גם מלכותו של ה' מכסה ומסתירה אותו.

הנה בגילוי אלהותו ית' לעתיד לבא כשיקוים ונגלה כבוד⁸⁷ ה' וגוי כתיב כי שמים כעשן נמלחו⁸⁸ והארץ כבגד תבלה שלא יהי' [יהיה] שמים וארץ גשמיים

הנה, כאשר תתגלה אלקותו יתברך לעתיד לבוא, ויתקיים הכתוב "ונגלה כבוד ה'" וגוי, נאמר: "כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה" — לא יהיו עוד שמים וארץ גשמיים,

כאשר אלקות תתגלה במלואה לעתיד לבוא, השמים והארץ הגשמיים "יימחו כעשן" ו"יתבלו כבגד". קיומם במתכונתם הנוכחית תלוי בהסתרת ה'.

רק השמים החדשים⁸⁹ וארץ החדשה אשר אני עושה אני דייקא (עמ"ש סד"ה את שבתותי תשמרו בפי אני)

אלא יהיו "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה" — "אני" דווקא (עיין במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "את שבתותי תשמרו", בפירוש "אני").

במקומם יהיו "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה", וההדגשה על "אני" מלמדת שהי' עצמו יתגלה בהם. כאן מפנה המאמר לביאור המילה "אני" במאמר אחר.

ומה שכהיום נראו שמים וארץ גשמיים הוא מבחינת עולם מלשון העלם והעלם זה הוא מבחי' מלכותו ית' שלפי שאין מלך בלא עם^{90,91} כו'.

ומה שהשמים והארץ נראים כיום גשמיים נובע מבחינת עולם, מלשון העלם; והעלם זה נובע מבחינת מלכותו יתברך, שהרי "אין מלך בלא עם" וכו'.

העולם הגשמי הנוכחי מתקיים באמצעות הסתר: המילה "עולם" קשורה למילה "העלם". הסתר זה נובע ממלכותו של ה', שכן מלך זקוק לעם — לנתינים הנפרדים ממנו.

לכן העלים גילוי אלהותו ית' שלא יהיה בבחי' גילוי ושיהיו נראים שמים וארץ גשמיים וכל הדורים כו' לכן הסתיר את גילוי אלקותו יתברך, כדי שלא יהיה בגילוי, וכדי שייראו שמים וארץ גשמיים וכל הדורים בהם וכו', כדי שיוכל להיות "עם", ה' הסתיר את אלקותו ואפשר לשמים, לארץ ולכל יושביהם להיראות כמציאות עצמאית.

כדי שיהיה נקרא שמו ומלכותו כו' והגורם המשכת לבוש מלכות זה הן המצות שע"י מצות המלך שמקיימים למטה נמשך מלמעלה להיות לבוש מלכותו

כדי שייקראו שמו ומלכותו וכו'. והגורם להמשכת לבוש מלכות זה הן המצוות: על ידי מצוות המלך שמקיימים למטה, נמשכת מלמעלה בחינת לבוש מלכותו.

הסתר זה מאפשר להכריז על שמו ועל מלכותו. מה שממשיך את "לבוש המלכות" הזה הן המצוות: כאשר מקיימים למטה את ציווייו של המלך, לבוש מלכותו נמשך מלמעלה.

וזהו יפתי שעושה בחינת לבושים יפים וכמ"ש הוד והדר לבשת⁹² (ועמ"ש בד"ה תקעו בחדש שופר^{93,94} מענין ה' מלך גאות לבש כו' שבח"י מלכות נקרא לבוש ושהמשכה להיות לך העולם הוא על ידי המצות כו'.

וזהו "יפתי" — שהיא עושה בחינת לבושים יפים, כמו שכתוב: "הוד והדר לבשת". (ועיין במה שנכתב במאמר המתחיל "תקעו בחדש שופר" בעניין "ה' מלך גאות לבש" וכו', שבחינת מלכות נקראת לבוש, ושהמשכה כדי להיות "לך העולם" היא על ידי המצוות וכו'.

לכן ישראל נקראת "יפתי": באמצעות המצוות היא עושה לבושים יפים, כמו שנאמר: "הוד והדר לבשת". כאן מתחילה רשימת מאמרים העוסקים בכך, ובהם מאמר לראש השנה, המסביר שהמשכה כדי שה' יהיה "מלך העולם" נעשית באמצעות המצוות. בנוסח המודפס כאן כתוב "לך העולם", כנראה טעות במקום "מלך העולם", הביטוי המופיע במאמר ההוא ובברכה הנידונה בהמשך.

וע' מזה בד"ה בשעה שהקדימו⁹⁵ ישראל נעשה לנשמע⁹⁶ גבי עושי דברו⁹⁷ כו' ועמ"ש בד"ה יביאו לבוש מלכות⁹⁸ ובפ' תצוה סד"ה ועשית בגדי קדש^{99,100}

ועיינו בעניין זה במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע", בעניין "עושי דברו" וכו'; וכן במה שנכתב במאמר המתחיל "יביאו לבוש מלכות", ובפרשת תצוה, בסוף המאמר המתחיל "ועשית בגדי קדש".

הרשימה נמשכת: המאמר על הקדמת "נעשה" ל"נשמע" בפי ישראל, הקשור למלאכים "עושי דברו", וכן מאמרים על "לבוש מלכות" ועל בגדי הכהונה בפרשת תצוה.

ועוד נתבאר מענין לבושי הנפש מהמצות בפסוק ואלה המשפטים^{101,102} גבי שש שנים יעבוד¹⁰³ וסד"ה לא תהיה משכלה¹⁰⁴ כו' את מספר ימיך אמלא¹⁰⁵ ובפ' חיי שרה בד"ה להבין משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה]¹⁰⁶ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים¹⁰⁷ וכמה דוכתי).

וכן נתבאר עניין לבושי הנפש מן המצוות בפסוק "ואלה המשפטים", בעניין "שש שנים יעבוד"; ובסוף המאמר המתחיל "לא תהיה משכלה וגו' את מספר ימיך אמלא"; ובפרשת חיי שרה, במאמר המתחיל "להבין מה שאמרו רבותינו ז"ל: יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים"; ובמקומות רבים.

לבושי הנפש שנוצרים מן המצוות נדונים גם במאמרים על פרשת משפטים ועל פרשת חיי שרה, וכן במקומות רבים נוספים.

אך להיות המשכת בחי' לבוש זה צריך להקדים גם כן בחי' קומי לך ולכי לכ"ף ויו"ד כנ"ל להיות בחי' אליך ה' נפשי אשא.

אלא שכדי להמשיך בחינה זו של לבוש, צריך להקדים גם את בחינת "קומי לך" ואת החליכה לכ"ף וליו"ד, כנזכר לעיל, כדי להיות בבחינת "אליך ה' נפשי אשא".

כדי להמשיך לבוש זה, המצוות זקוקות לעלייה המוקדמת של "קומי לך": עלייה לשורש הנשמה, לכ"ף וליו"ד, ככתוב "אליך ה' נפשי אשא".

כי הנה כתיב אלביש שמים קדרות^{108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115} שמים אש ומים שהם המדות חסד דרועא ימינא^{116, 117} כוי

שהרי כתוב: "אלביש שמים קדרות". שמים הם אש ומים, שהם המדות: חסד, "דרועא ימינא" וכי,

ההסבר מתחיל מדברי ישעיהו: "אלביש שמים קדרות". שמים נדרשים כאש ומים, כלומר המדות, ובהן חסד, שתיקוני הזוהר מכנה אותו "דרועא ימינא".

שמתלבשת במעשה המצות ויש זה לעומת זה^{118, 119} קדרות וחושך כמ"ש ואני בתוך כוי¹²⁰ שמתלבשת ליתן חיות ושפע לקליפות וסטרא אחרא

המתלבשת במעשה המצוות. ויש "זה לעומת זה" — קדרות וחושך, כמו שכתוב "ואני בתוך וגו'"; זו מתלבשת כדי לתת חיות ושפע לקליפות ולסטרא אחרא,

בקדושה הדבר מתלבש במעשה המצוות. אך "זה לעומת זה" יש קדרות וחושך מקבילים, ככתוב "ואני בתוך [הגלות]", שבהם אור אלוקי מתלבש כדי לתת חיות לקליפות ולסטרא אחרא.

שהם היפוך הקדושה שבקדושה כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים מה שאין כן בסטרא אחרא הוא פריקת עול שהחריבו בית המקדש (ועיין בזהר בפי' וישב)

שהן היפך הקדושה. בקדושה כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים, ואילו בסטרא אחרא יש פריקת עול; הם שהחריבו את בית המקדש (ועיינו בזהר בפרשת וישב).

ההבדל בין שני הצדדים מתבטא בעול: בקדושה כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים, ואילו הסטרא אחרא היא פריקת עול, והיא שהחריבה את בית המקדש. לאחר מכן מובאים מקומות בזהר.

(דקפ"ב סע"א [סוף עמוד א]) ובפי' אחרי (ע"ה א') ועוד בפי' ויגש (דרי"י [דרכינו יצחק] סע"א [סוף עמוד א]) שמות (י"ח א') חקת (קפ"א ב'). ואתחנן (רס"ז א'). האזינו (רצ"ג סע"ב [סוף עמוד ב]).¹²¹

(דף קפ"ב, סוף ע"א), ובפרשת אחרי (דף ע"ה ע"א), וכן בפרשת ויגש (דף ר"י, סוף ע"א), שמות (דף י"ח ע"א), חוקת (דף קפ"א ע"ב), ואתחנן (דף רס"ז ע"א), האזינו (דף רצ"ג, סוף ע"ב).

הקטעים האלה בזהר דורשים את "אלביש שמים קדרות" בקשר לחורבן בית המקדש ולגלות; בהערת קה"ת נאמר שהם מועתקים באור התורה על הפסוק הזה.

ועמ"ש בד"ה כי ההרים ימוש^{122, 123} בענין אם ישראל עושין תשובה נגאלין¹²⁴ כוי ואגודתו על ארץ¹²⁵ כוי

וכן עיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "כי ההרים ימוש", בעניין "אם ישראל עושין תשובה נגאלין" וכוי, ו"אגודתו על ארץ" וכוי,

הטקסט מפנה גם למאמר על "כי ההרים ימוש", העוסק במאמר שאם ישראל עושים תשובה הם נגאליים, וכן בפסוק "אגודתו על ארץ".

מה שאין כן כו' ע"ש וז"ש [וזהו שכתוב] כאן שכדי להמשיך הלבוש על ידי המצות צריך להיות בתחלה בחינת קומי לך כו' דייקא.

מה שאין כן וכו'; עיינו שם. וזהו שנאמר כאן, שכדי להמשיך את הלבוש באמצעות המצוות, צריכה להיות תחילה הבחינה של "קומי לך" וכו' דווקא.

הנקודה במאמר הזה היא שכדי להמשיך את הלבוש באמצעות המצוות, צריכה להיות תחילה הבחינה של "קומי לך" — העלייה שמביאה לקבלת עול.

והנה רוח אייתי רוח ואמשיך רוח¹²⁶ אם ישים אליו לבו¹²⁷ כו'. דהיינו כשיהיה קבלת עול מלכות שמים

והנה, "רוח מביאה רוח וממשיכה רוח" כאשר "ישים אליו לבו" וכו'. כלומר, כשיש קבלת עול מלכות שמים,

"רוח מביאה רוח" רק כשהאדם שם את לבו לה', כלומר, כשהוא מקבל עליו עול מלכות שמים.

אזי יכול להמשיך מה שאין כן בפריקת עול אפילו אם מקיים כל המצות אינו ממשיך כלום (ועמ"ש על פסוק ועתה יגדל נא^{128, 129} וע"פ אסרי לגפן¹³⁰ בענין כבס ביין לבושו)¹³¹

אז הוא יכול להמשיך [אותו]; ואילו כשפורקים עול, אפילו אם מקיימים את כל המצוות, לא ממשיכים דבר כלל. (ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ועתה יגדל נא", ועל הפסוק "אסרי לגפן", בענין "כבס ביין לבושו".)

בקבלת העול, המצוות שלו ממשיכות את הלבוש; כשפורקים עול, אפילו קיום כל המצוות אינו ממשיך דבר. הטקסט מפנה לשני מאמרים שבהם הדבר מוסבר.

וזהו אשר קדשנו במצותיו וצונו שקדשנו בקדש העליון וצונו בהתחברות והתקשרות למצוה זו על נטילת ידיים או להניח תפילין וכיוצא בהם שנתאחד עמהם בבחינת ביטול וקבלת עול והיינו על ידי קומי לך.

וזהו [פירוש] "אשר קדשנו במצותיו וציוונו": "אשר קדשנו" בקדושה העליונה, ו"ציוונו" פירושו שחיבר אותנו וקשר אותנו למצווה זו — נטילת ידיים או הנחת תפילין וכיוצא בהן — כך שאנו מתאחדים עמן בביטול ובקבלת עול; והיינו באמצעות "קומי לך".

זוהי משמעות הברכה "אשר קדשנו במצותיו וציוונו". "קדשנו" — בקדושה העליונה; ו"ציוונו" פירושו שחיבר אותנו: באמצעות מצווה כגון נטילת ידיים או הנחת תפילין אנו מתאחדים עמה בביטול ובקבלת עול.

וזוהו פיי הברכה שקודם המצוה ברוך שנמשך בחיי הוי' אלהינו היינו בחינת תורה היא בחינת אברים הפנימיים [הפנימיות / הפנימית] ומלך העולם

וזוהו פירוש הברכה שלפני המצוה: "ברוך" — שתימשך בחינת הוי' אלקינו, כלומר, בחינת התורה, שהיא בחינת האיברים הפנימיים; ו"מלך העולם"

מילות הברכה מבטאות את שתי הבחינות. "ברוך" פירושו המשכה; "הוי' אלקינו" היא התורה, שנמשלה לאיברים הפנימיים של הגוף.

היינו בחיי מעשה המצות שהם לבושין ובחיי אברים החיצונים שע"י המצות נמשך לבוש להיות מלך העולם. והיינו ע"י אשר קדשנו וצונו כו'.

היינו בחינת עשיית המצוות, שהן לבושים ובחינת האיברים החיצוניים; שכן באמצעות המצוות נמשך לבוש, כדי שיהיה "מלך העולם". והיינו באמצעות "אשר קדשנו וציונו" וכו'.

"מלך העולם" היא עשיית המצוות, שהן הלבושים והאיברים החיצוניים, שבאמצעותם נעשה ה' מלך העולם. כל זה מושג באמצעות "אשר קדשנו וציונו".

קטע 5 • 111

היונה הלכודה בסלעים

11 ד והנה כל הבחי' הללו נאמרו בזמן יציאת מצרים כשהיו ישראל בבחינת אחרי הוי' תלכו וכמ"ש לכתך אחרי במדבר¹³² שבבחינה זו נאמר קומי לך ולהיות רעיתי יפתי.

ד. והנה, כל הבחינות הללו נאמרו בזמן יציאת מצרים, כאשר ישראל היו בבחינת "אחרי הוי' תלכו", וכמו שכתוב: "לכתך אחרי במדבר". על בחינה זו נאמר "קומי לך", ולהיות "רעיתי יפתי".

החלק הרביעי חוזר אל הפסוקים. כל מה שנאמר עד כה — "קומי לך", "רעיתי" ו"יפתי" — שייך ליציאת מצרים, כאשר ישראל הלכו אחרי ה' למדבר מתוך אהבה גלויה.

אך בזמן שאין¹³³ בה"מ [בית המקדש] קיים כתיב יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה¹³⁴ שכשהיונה היא בחגוי סלע

אבל בזמן שבית המקדש אינו עומד על מכונו, נאמר: "יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה": כאשר היונה נמצאת בתוך סדקי הסלע,

בזמן הגלות, כשבית המקדש אינו עומד על מכונו, חל הפסוק "יונתי בחגוי הסלע". מדובר ביונה המסתתרת בסדק שבסלע.

דהיינו בין חקיקת הסלעים אי אפשר לה לפרוש כנפים לעוף שהכנפים נאחזים ונלכדים שם כך בזמן הגלות

כלומר, בין החללים החצובים בסלעים, אין היא יכולה לפרוש [את] כנפיה ולעוף, שכן הכנפיים נאחזות ונלכדות שם. כך גם בזמן הגלות,

כשהיונה נתונה בין הסלעים, היא אינה יכולה לפרוש את כנפיה ולעוף, משום שהן נאחזות ונלכדות שם. כך גם הגלות.

הנה הכנפים הם האהבה והיראה דבלא רחימו ודחילו לא פרחא לעילא¹³⁵ הן נאחזות ונלכדות בפח הגוף הגשמי שמתלבשות בו ונמשכות אחרי דאגת הפרנסה שהיא בחי' שעבוד מלכיות וגלות כו' הכנפיים הן אהבה ויראה, שכן "בלי אהבה ויראה אין היא פורחת למעלה". הן נאחזות ונלכדות במלכודת הגוף הגשמי, שבו הן מתלבשות, ונמשכות אחר הדאגה לפרנסה, שהיא בחינת שעבוד המלכויות והגלות וכו';

כנפי הנשמה הן אהבה ויראה, שכן בלי אהבה ויראה, כפי שנאמר בתקוני זוהר, עבודת ה' "אינה פורחת למעלה". בזמן הגלות הן לכודות בגוף הגשמי ונמשכות אחר הדאגה לפרנסה, שהיא עצמה חלק משעבוד הגלות.

עמ"ש בד"ה מים רבים^{137, 136} כו' מי נח¹³⁸ כו' בסתר המדרגה פירוש שאין האהבה ויראה בהתגלות לבו רק בחינת אהבה טבעית לבד המסותרת ומלוכשת בלבוש שק¹³⁹ וכו' וכמ"ש במ"א.^{140, 141}

ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "מים רבים וכו'", על "מי נח וכו'". "בסתר המדרגה" פירושו שהאהבה והיראה אינן גלויות בלבו; יש בו רק בחינת אהבה טבעית, שהיא עצמה מסותרת ולבושה בשק וכו', וכמו שכתוב במקום אחר.

"בסתר המדרגה" פירושו שהאהבה והיראה נסתרות: בלב מורגשת רק האהבה הטבעית שיש לכל יהודי, כשהיא מוסתרת ו"לבושה בשק". הדברים מפנים למאמר אחר, "מים רבים", העוסק בנושא זה.

קטע 6 • 12-14

הנשמה כמראה

12 והעצה היעוצה לזה היא הראיני את מראיך¹⁴² וגו'. והענין כי כנס"י [כנסת ישראל] נקראת מראה בפסוק מראות אלהים כמראה אליו¹⁴³ אתודע והוא כי הנה ענין המראה עד"מ הוא שמראה הצורה המסתכלת בה לפי שהוא מצופה גציפוי הכסף הידוע

והעצה לכך היא: "הראיני את מראיך וגו'". העניין הוא שכנסת ישראל נקראת מראה, כפי שנאמר "מראות אלקים" ו"במראה אליו אתודע". טבעה של מראה, בדרך משל, הוא להראות את דמותו של מי שמביט בה, משום שהיא מצופה בציפוי הכסף הידוע;

התיקון לגלות הוא "הראיני את מראיך". המאמר מפרש את "מראיך" לאור המילה "מראה": בפסוקים "מראות אלקים" ו"במראה אליו אתודע" הוא רואה את כנסת ישראל כמראה. מראה מראה את פניו של מי שמביט בה, בזכות ציפוי הכסף שבגבה.

ולכן היא מעכבת את הראיה מן העין הרואה שלא יראה מעבר לעבר כמו בזכוכית פשוטה רק מהפכת וחוזרת הראיה אל הרואה שרואה חזרת הראיה אליו.¹⁴⁴

ולכן היא מונעת מן הראייה לעבור דרך העין הרואה, כך שלא תראה מצד לצד, כפי שקורה בזכוכית פשוטה; אלא היא הופכת את הראייה ומשיבה אותה אל הרואה, כך שהוא רואה את הראייה חוזרת אליו.

הכסף מונע מן הראייה לעבור דרך המראה, כפי שהיא עוברת דרך זכוכית שקופה, ומשיב אותה אל המתבונן. תפקידה של המראה הוא להחזיר את מה שמגיע אליה.

13 וזהו דוקא כשהיא מצופה ומכוסה בכיסוי וציפוי דק וקלוש כמו הכסף אבל כשהיא מכוסה בכיסוי עב

וחשך לא יראה בה כלום ומעכבת את רהאיה לגמרי כך נקרא כנסת ישראל בחינת מראה

וזהו דווקא כשהיא מצופה ומכוסה בכיסוי וציפוי דקים ועדינים, כמו הכסף; אבל כשהיא מכוסה בכיסוי עבה וחשך, לא יראה בה דבר, והוא חוסם את הראייה לגמרי. כך גם כנסת ישראל נקראת בחינת מראה,

מראה פועלת רק כשהציפוי שמאחוריה דק ועדין, כמו כסף; כיסוי עבה וחשך חוסם לגמרי את הראייה, ושום דבר אינו משתקף בה. במובן זה נקראת כנסת ישראל מראה.

כי הירידה והתלבשות הנשמה בגוף לצורך עליה היא לחזור ממטה למעלה להתכלל באור ה' ולדבקה בו יתברך על ידי ירידה זו כמשל אור השמש כשנופל על הארץ מכה בכח וחוזר ועולה ממטה למעלה

כי ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף נועדו לעלייה: לשוב מלמטה למעלה, להיכלל באור ה' ולהידבק בו יתברך באמצעות ירידה זו. הדבר דומה לאור השמש: כשהוא פוגע בארץ בעוצמה, הוא חוזר ועולה מלמטה למעלה

הנשמה יורדת לגוף כדי לעלות: לשוב כלפי מעלה ולהיכלל באור ה', כשהעלייה מתרחשת מתוך הירידה עצמה. הדבר דומה לאור השמש שפוגע בקרקע בעוצמה ונרתע כלפי מעלה.

(ולכן אויר התחתון חם ביותר) כידוע. אך היינו כשאין הנשמה מלוכשת בגוף כל כך אלא בצרכי עולם הזה המותרים שבנוגה

(ולכן האוויר התחתון חם ביותר), כידוע. אך זהו כאשר הנשמה אינה מלוכשת בגוף במידה רבה, אלא רק בצרכים המותרים של העולם הזה, השייכים לנוגה;

משום כך האוויר הסמוך לקרקע חם ביותר. הנשמה "משתקפת" בדרך זו רק כאשר מעורבותה בגוף מוגבלת לצרכים המותרים של העולם הזה, השייכים לנוגה — התחום הביניים שניתן להעלותו לקדושה.

אבל אם נטמאה וירדה השלשה קליפות הטמאות לגמרי הרי היא אסורה וקשורה בהם ואינה יכולה לעלות וצריכה לתשובה לעורר רחמים רבים על ירידת ניצוץ אלהות כו'.

אבל אם נטמאה וירדה לשלוש הקליפות הטמאות לגמרי, הרי היא אסורה וקשורה בהן ואינה יכולה לעלות; והיא זקוקה לתשובה, כדי לעורר רחמים רבים על ירידתו של ניצוץ אלוהות וכו'.

אבל אם הנשמה נטמאה וירדה לשלוש הקליפות הטמאות לגמרי, תחום הדברים האסורים, היא קשורה בהן ואינה יכולה לעלות, כמו מראה שכיסויה עבה, והיא זקוקה לתשובה. ראשית התשובה היא לעורר רחמים רבים על ניצוץ האלוהות שנפל למקום נמוך כל כך.

14 וזהו יונתי בחגוי הסלע¹⁴⁵ שהיא אחוזה וקשורה בחריצי הסלעים ואינה יכולה לעורר את האהבה והיראה לעלות.

וזהו [פירוש] "יונתי בחגוי הסלע": היא אחוזה וקשורה בחריצי הסלעים, ואינה יכולה לעורר את האהבה והיראה לעלות.

כעת הפסוק מתפרש כך: היונה "בחגוי הסלע" היא הנשמה האחוזה בחריצים ואינה יכולה לעורר את האהבה והיראה שבה לעלות.

זאת העצה הראיני את מראיך שיזכור וישים אל לבו איך שהוא אינו אלא בבחינת מראה שירד רק לצורך עליה וחזרה.

זו העצה: "הראיני את מראיך" — שיזכור וישים אל לבו שאינו אלא בבחינת מראה, שירדה רק לשם עלייה וחזרה.

העצה שבמילים "הראיני את מראיך" היא שהאדם יזכור שאינו אלא מראה: הוא ירד לעולם הזה רק כדי לעלות ולחזור.

קטע 7 • 151

זעקת התשובה

15 ועל ידי זה יעורר רחמים רבים על ירידת ניצוץ אלהות שבנפשו שירדה מאיגרא רמה¹⁴⁶ כו'.

ובאמצעות זאת יעורר רחמים רבים על ירידת ניצוץ האלוהות שבנפשו, שירד "מאיגרא רמה" וכו'.

כאשר האדם נזכר בכך, הוא חש רחמים רבים על ניצוץ האלוהות שבנפשו, שנפל, כלשון הגמרא, "מאיגרא רמה [לבירא עמיקתא]".

ויצעק אל¹⁴⁷ ה' בצר לו ועל ידי זה נמשך מלמעלה למטה בחי' קולך ערב ומראיך נאווה¹⁴⁸ קול הוא ענין

המשכת התורה יהיה בבחינת עריבות ומתיקות יותר

והוא יצעק אל ה' מתוך מצוקתו; ועל ידי כך נמשכת מלמעלה למטה הבחינה של "קולך ערב ומראך נאווה". "קולי עניינו המשכת התורה: היא תהיה נעימה ומתוקה יותר,

הוא זועק אל ה' מתוך מצוקתו, ובתגובה נמשכת למטה הבחינה של "קולך ערב ומראך נאווה". "קולי" הוא התורה שהוא לומד: היא נעשית מתוקה ונעימה יותר.

כי במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד דמשכין ליה בחילא יתיר¹⁴⁹ וכו'.

כי "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד", שכן "משכין ליה בחילא יתיר" וכו'.

הטעם הוא שבעלי תשובה, השבים, עומדים במקום שבו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, משום שכדברי הזוהר, הם נמשכים אל ה' בכוח גדול יותר.

ומראיך נאווה בחינת מצות שהן יפת י תהיינה בכחינת נאווה יותר כמאמר תשובה ומעשים טובים שעל ידי התשובה יהי [יהיה] המעשים טובים שיהיו מאירים כמו שכתוב את האור

ו"מראך נאווה" היא בחינת המצוות, שהן "יפתי": גם הן יהיו נאות יותר, כמאמר "תשובה ומעשים טובים" — על ידי התשובה יהיו המעשים טובים, כלומר יאירו, כפי שכתוב "את האור כי טוב" וכו'.

"מראך נאווה" הן המצוות, "יפתי": גם הן נעשות יפות יותר. באמצעות התשובה המעשים נעשים "טובים" במובן זה שהם מאירים, כפי שהאור שנברא נקרא "טוב".

כי טוב¹⁵⁰ וגוי (ועיי' [ועיינ'] מענין יונתי בחגוי הסלע¹⁵¹ בזהר בפרשה לך לך) (דפ"ד ע"ב) ובפ' אחרי (דס"א ע"א).

(ועיינו בעניין "יונתי בחגוי הסלע" בזהר, בפרשת לך לך) (דף פ"ד ע"ב), ובפרשת אחרי (דף ס"א ע"א).

הפסוק הוא "וירא אלקים את האור כי טוב". לאחר מכן מפנה המאמר לדיוני הזוהר על "יונתי בחגוי הסלע" בפרשת לך לך ובפרשת אחרי.

והפרש שבין בחינת הראיני את מראיך שהוא בחי' אור חוזר לבחי' קומי לך שהוא גם כן העלאה ממטה למעלה להיות דביקת הנפש בשרשה שלמעלה אפשר

ומהו ההבדל בין הבחינה של "הראיני את מראיך", שהיא בחינת אור חוזר, לבין הבחינה של "קומי לך", שהיא גם כן עלייה מלמטה למעלה, כדי שהנפש תידבק בשורשה שלמעלה? אפשר לומר

כעת המאמר משווה בין שני סוגי העלייה. "הראיני את מראיך" היא אור חוזר, כמו השתקפות במראה; "קומי לך" היא גם עליית הנפש לשורשה. אם כך, מה ההבדל ביניהם?

דהיינו כי קומי לך היינו כסדר המדרגות ממטה למעלה והיא מדרגת הצדיקים ההולכים לפני ה' ממדרגה למדרגה.

ש"קומי לך" היא עלייה לפי סדר המדרגות, מלמטה למעלה, וזו מדרגת הצדיקים, ההולכים לפני ה' ממדרגה למדרגה.

התשובה המוצעת היא ש"קומי לך" היא עלייה מסודרת, מדרגה אחר מדרגה; זו דרכם של הצדיקים, ההולכים "לפני ה'" ועולים שלב אחר שלב.

אבל כשכנסת ישראל היא בסתר המדרגה אזי ההעלאה היא בבחינת ויצעקו אל¹⁵² ה' בצר להם

אבל כאשר כנסת ישראל היא "בסתר המדרגה", העלייה היא בבחינת "ויצעקו אל ה' בצר להם",

אבל כאשר ישראל נמצאים "בסתר המדרגה", בלי מדרגה גלויה שממנה אפשר לעלות, העלייה היא באמצעות זעקה מתוך מצוקה: "ויצעקו אל ה' בצר להם".

שהוא בחינת תשובה כחילא יתיר וכנודע דתשובה אינו דוקא על עבירות אלא על הריחוק כו' ועמ"ש
בד"ה שובה ישראל^{153, 154}

שהיא בחינת תשובה "בחילא יתיר". כידוע, תשובה אינה דווקא על עבירות, אלא גם על הריחוק וכו'. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "שובה ישראל":

זעקה זו היא תשובה, שממשיכה "בחילא יתיר" — בכוח גדול יותר. התשובה כאן אינה רק על חטאים, אלא גם חזרה מן הריחוק מה'. הכוונה למאמר "שובה ישראל".

והנה יעקב אמר כסדר המדרגות כו' והנה סדר התשובה הוא שלא כסדר השתלשלות המדרגות כו'

"והנה יעקב אמר כסדר המדרגות כו'", ואילו "סדר התשובה הוא שלא כסדר השתלשלות המדרגות כו'";

שתי השורות המצוטטות פותחות את סעיפים ג' וד' באותו מאמר: שם "יעקב" מייצג את העלייה לפי סדר המדרגות, דרכם של הצדיקים העולים ממדרגה למדרגה; ואילו התשובה אינה הולכת לפי סדר ההשתלשלות, אלא מדלגת מעליו.

ע"ש ועמ"ש בד"ה אלה מסעי¹⁵⁵ ממשל מרוצת המים כשיש דף המונע ומעכב מרוצתם והם בכחם
בוקעים ועוברים על דבר המונעם

עיינו שם. וכן עיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "אלה מסעי", במשל זרימת המים: כאשר לוח חוסם ועוצר את זרימתם, הם בכוחם פורצים ועוברים מעל הדבר המעכב אותם,

דוגמה נוספת מובאת במאמר "אלה מסעי": זרימת המים נחסמת בלוח, המים צוברים כוח, פורצים ועוברים מעל המכשול.

אזי תגדל מרוצתם ביתר שאת ויתר עז¹⁵⁶ כו' ועד"ז יובן ענין הראיני את מראיך כו' ועמ"ש בד"ה וישב
יעקב^{157, 158} בפ"י ובקשתם משם¹⁵⁹ כו'

אזי זרימתם מתגברת ביתר שאת וביתר עוז וכו'. ועל פי זה יובן גם ענין "הראיני את מראיך" וכו'. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "וישב יעקב", בביאור "ובקשתם משם" וכו'.

לאחר שהמים פורצים את החסימה, הם זורמים בעוצמה רבה יותר מכפי שזרמו קודם, "ביתר שאת וביתר עוז". כך גם הנשמה שנחסמה בגלות עולה בכוח גדול יותר כשהיא שבה; כאן מצוין גם מאמר העוסק בפסוק "ובקשתם משם".

ועמ"ש עוד מענין שנק' כנס"י [כנסת ישראל] מראה בפ' בראשית ע"פ אעשה לו עזר כנגדו¹⁶⁰ ובפ' מקץ כד"ה ת"ר [תנו רבנן] מצות נר חנוכה יום ראשון¹⁶¹ כו' גבי ענין מראות הצובאות: ^{162, 163, 164}

וכן עיינו עוד במה שנכתב על כך שכנסת ישראל נקראת מראה, בפרשת בראשית, על הפסוק "אעשה לו עזר כנגדו", ובפרשת מקץ, במאמר המתחיל "תנו רבנן: מצות נר חנוכה יום ראשון כו'", בעניין "מראות הצובאות".

לבסוף מובאים מקומות נוספים המבארים מדוע כנסת ישראל נקראת מראה: על הפסוק "אעשה לו עזר כנגדו" בפרשת בראשית, ובמאמר על חנוכה בפרשת מקץ, בעניין מראות הנשים שהתקבצו באוהל מועד.

בעבודה

בתפילה על האדם להתבונן בכך שכל מדרגות העולמות אינן אלא הארה של ה', עד שנשמתו תשתוקק לה' לבדו; ורק אז יפנה ללימוד התורה ולקיום המצוות, מתוך קבלת עול מלכות שמים. וכאשר נדמה לו שהאבה והיראה נסתרות וכלואות בדאגות לפרנסה, עליו לזכור שנשמתו היא כמראה שירדה רק כדי לשוב ולעלות; וזכרון זה מעורר רחמים על הניצוץ האלקי שבתוכו וזעקה אל ה' – התשובה העולה בחילא יתיר.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר גם ש"ישראל למטה מן התורה" וגם ש"ישראל הם" מקור התורה"? כיצד שתי מדרגות הנשמה מיישבות זאת?
2. מה פירוש הדבר שהתפילה צריכה להקדים את לימוד התורה כדי שהתורה תהיה "תורה לשמה"?
3. מדוע המלכות זקוקה להסתר, וכיצד מצוות הנעשות בלי קבלת עול אינן מצליחות להמשיך את לבוש המלכות?
4. במה הנשמה דומה למראה, ומה גורם למראה להפסיק להחזיר את האור?
5. מדוע זעקתו של מי שנמצא "בסתר המדרגה" יכולה להשיג יותר מן העלייה המסודרת של הצדיקים?

הערות

4 מענין יונתי

מדוע היו האימהות עקרות? מפני שהקדוש ברוך הוא משתוקק לתפילתן ולדיבורן, כפי שנאמר: "יונתי בחגוי הסלע... הראיני את מראיך, השמיעני את קולך".

Bereshit Rabbah 45:4 בראשית רבה מ"ה:ד'

ויבא אל הגר ותהר - רבי לוי בר חייתא אמר: מביאה ראשונה נתעברה. אמר רבי אלעזר: לעולם אין האשה מתעברת מביאה ראשונה, והכתיב: ותהרין שתי בנות לוט מאביהן? אמר רבי תנחומא: שלטו בעצמן והוציאו ערותן ונתעברו, כמביאה שניה. אמר רבי חנינא בן פזי: הקוצין הללו, אינן לא מתנכשין ולא נורעים מאליהן, הן יוצאים ומתמרים ועולים. החטים הללו, כמה צער וכמה יגיע, עד שלא יעלו. ולמה נתעקרו האמהות? ר' לוי משם רבי שילא דכפר תמרתא, ורבי חלבו בשם ר' יוחנן: שהקב"ה מתאוה לתפלתן ומתאוה לשיחתן, שנאמר (שיר ב): יונתי בחגוי הסלע. ...

He consorted with Hagar, and she conceived; she saw that she conceived, and her mistress was diminished in her eyes" (Genesis 16:4). "He consorted with Hagar, and she conceived" - Rabbi Levi bar Hayata said: She conceived from the initial act of intercourse. Rabbi Elazar said: A woman never conceives from her initial act of intercourse. But is it not written: "Lot's two daughters conceived from their father"? (Genesis 19:36). Rabbi Tanhuma said: They manipulated themselves, broke their hymens, and con-

... ceived as though it were from a second act of
Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

5 מענין יונתי

הי קורא לעם ישראל "יונתי": כלפיו הם כיונה תמימה, ועושים כל מה שהוא גוזר. הקטע ממשיך ומתאר את עם ישראל על הים, כשהמצרים רודפים אחריהם.

Shemot Rabbah 21:5 שמות רבה כ"א:ה'

דבר אחר: מה תצעק אלי, הדא הוא דכתיב (שיר ב, יד): יונתי בחגוי הסלע. היה לומר: יונה בחגוי הסלע, ומהו שאמר יונתי? אלא אמר רבי יוחנן, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: יונתי, ראה מה כתיב (הושע ז, יא): ויהי אפרים כיונה פותה, אין לב, אמר הקדוש ברוך הוא: אצלי הם כיונה פותה, כל מה שאני גוזר עליהם עושים ושומעים לי, אבל אצל עובדי כוכבים, קשים הם כחיות, שנאמר (בראשית מט, ט): גור אריה יהודה. (שם שם, כז): בנימין זאב יטרף. (שם שם, יז): יהי דן נחש עלי דרך. לפיכך, הם ...

That is what is written: "My dove in the cleft of the rock" (Song of Songs 2:14). It should have said "a dove in the cleft of the rock." Why did it say "my dove?" It is as Rabbi Yohanan said: The Holy One blessed be He said to Israel: "My dove." See what is written: "Ephraim is like a foolish dove, with no understanding" (Hosea 7:11). The Holy One blessed be He said: To Me they are like a foolish dove; every-

... thing that I decree for them, they do
Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 1

1 יונתי בחגוי הסלע

הערת קה"ת מפנה תחילה להערת הרבי שנדפסה קודם לכן בין ההערות והציונים, בעמוד 119.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר לעיל בהערות וציונים יט, ד. המאמר הוא משבת פ' משפטים תקס"ו. חלק מהמאמר נמצא בסי' מאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' קטז. הנחת הר"פ נדפס באוה"ת שה"ש ע' שיב עם הגהות. עוד הנחה באוה"ת שה"ש ע' של, שלו. קיצורים למאמר זה נדפס באוה"ת שה"ש ע' שנג ואילך ושם חילוק הסעיפים שונה מהנדפס כאן. לסעי' א' — ראה סה"מ תרכ"ז [הוצאת תש"ס] ע' י ובמ"מ לשם.

2 יונתי בחגוי הסלע

"יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה; הראיני את מראיך, השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומראך נאוה". זהו הפסוק שהמאמר מבקש לבאר, והוא נקרא כאן על עם ישראל בגלות.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב:יד

יוֹנָתִי בַּחֲגוֹי הַסֵּלֶע בְּסִטְרַת הַמְּדֻרָגָה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרָאֶיךָ נְאוֹה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Midra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, יד.

3 בשם ר' יוסי הגלילי

רבי יוסי הגלילי דורש את הפסוק על המלכויות: "יונתי בחגוי הסלע" מתייחס לעם ישראל המסתתר תחת שלטון המלכויות. באותו קטע, "קולך ערב" מתייחס ללימוד תורה ו"מראך נאוה" למעשים טובים, בדומה לאופן שבו המאמר יפרש בהמשך את "קול" כתורה ואת "מראה" כמצוות.

Shir HaShirim Rabbah 2:14:5 שיר השירים רבה ב:יד:ה'

רבי יוסי הגלילי פתר קריה במלכויות, יונתי בחגוי הסלע, שחבויין בסתרן של מלכויות. הראיני את מראיך, זה התלמוד. השמיעני את קולך, זה מצעשה הטוב. וכבר נמנו פעם אחת בבית עלית צרים בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המצעשה, רבי טרפון אומר גדול הוא המצעשה, רבי עקיבא אומר גדול הוא התלמוד, נמנו ונגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מצעשה. כי קולך ערב, זה התלמוד. ומראיך נאוה, זה מצעשה הטוב.

Rabbi Yosei HaGelili interpreted the verse regarding the kingdoms. "My dove, in the clefts of the rock," as [Israel is] shadowed in the recesses of the kingdoms. "Show me your appearance," this is [Torah] study. "Let me hear your voice," this is a good deed. They already once voted in the house of Aliyat Arim in Lod and they said: 'Which is greater, study or action?' Rabbi Tarfon said: 'Action is greater.' Rabbi Akiva said: 'Study is greater.' They voted and concluded: Study is ... greater, as it engenders action. "For

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

6 כי הנה הסתיו עבר

"כי הנה הסתיו עבר, הגשם חלף הלך לוי". הטקסט מצטט את תחילת הפסוק.

Song of Songs 2:11 שיר השירים ב':יא

כִּי־הִנֵּה הַסִּתּוֹ עָבַר הַגֶּשֶׁם חָלַף הֶלֶךְ לוֹ:

For, lo, the winter is past, The rain is over and gone

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, יא.

7 כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף

המדרש אומר: "הסתיו עבר" הם ארבע מאות השנים שנגזרו על אבותינו במצרים; "הגשם חלף" היא התקופה הקשה ביותר של השעבוד, שמונים ושש שנים מאז לידת מרים. כך נדרשים הפסוקים האלה על תקופת יציאת מצרים.

Shir HaShirim Rabbah 2:11:1 שיר השירים רבה ב':יא"א

כִּי הִנֵּה הַסִּתּוֹ עָבַר, אֵלּוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁנִּגְזְרוּ עַל אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. הַגֶּשֶׁם חָלַף הֶלֶךְ לוֹ, אֵלּוּ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא הוּא הַגֶּשֶׁם וְלֹא הוּא הַסִּתּוֹ. אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָא עָקֵר טַרְחוּמָא מִטְּרָא הוּא, כִּךְ עָקֵר שְׁעָבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם שְׁמוֹנִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים הָיוּ מִשְׁעָבָה שְׁנוֹלָדָה מִרְיָם [פרושה, שלכך נקרא שמה מרים, על שום שנאמר (שמות א, יד): וימררו את חייהם, כי מרים לשון מרור הוא].

For, behold, the winter is past, the rain is over and gone" (Song of Songs 2:11). "For, behold, the winter is past," these are the four hundred years that were decreed upon our ancestors in Egypt. "The rain is over and gone," these are the two hundred and ten years. Is the rain not identical to the winter? Rabbi Tanhuma said: The primary trouble [of the winter] is the rain. Similarly, the main enslavement of Israel was eighty-six years, from the time Miriam was born. vay-... ,mareru] their lives" (Exodus 1:14)

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

8 קומי לך

רש"י מפרש את הפסוקים האלה כקריאתו של ה' לעם ישראל בזמן יציאת מצרים, באמצעות משה ואהרן: "קומי לך" פירושו "התעוררי", ו"הסתיו עבר" הם ארבע מאות השנים. הוא מציין גם את היו"ד הנוספת בכתוב "לכ"י, שהמאמר יבאר בדרכו.

Rashi on Song of Songs 2:17-19 רש"י על שיר השירים ב':יז-י"ט

עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם. מוֹסָב לְמִקְרָא שֶׁל מַעֲלָה הֵימָנוּ: "דוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ", עַד זְמַן שֶׁיִּגְרַם הָעוֹן וְשִׁזְפוּתִי הַשָּׁמֶשׁ כָּחֵם הַיּוֹם וְגִבֹּר הַשָּׁרֵב: וְנָסוּ הַצִּלְלִים. חֲטָאנוּ כְּעֶגְלָה, חֲטָאנוּ בְּמַגְלִים. "וְנָסוּ הַצִּלְלִים", זְכִיּוֹת הַמַּגְנוֹת עָלֵינוּ, פִּרְקָתִי עָלוּ: סֵב דָּמָה לָךְ דוֹדִי. גְּרַמְתִּי לוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵעֲלֵי עַל הָרִים הַמְּפֻלָּגִים מִמֶּנִּי: בְּתֵר. לָשׁוֹן חֲלָקָה וְהַפְלָגָה:

Until the sun spreads. This refers to the preceding verse, "My beloved is mine, and I am his," until the time that the iniquity caused the sun to darken me in the heat of the day, and the heat intensified. And the shadows flee. We sinned with the [golden] calf; we sinned with the spies, "and the shadows flee," [i.e.,] the merits that protected us [disappeared because] we broke off His yoke. You turned away my beloved. I caused him to leave me on mountains which were ... far away from

The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY) • The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY)

9 התאנה חנטה פגיה וגוי קומי לך רעייתי יפתי

"התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח; קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך". הטקסט מצטט את הפסוק בצירוף "וגוי", ומדלג על הגפנים.

Song of Songs 2:13 שיר השירים ב':י"ג

הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פִּגְיָה וְהַגָּפְנִים סִמְדָּר נָתַנוּ רֵיחַ קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יָפֵתִי וּלְכִי־לָךְ:

The fig-tree putteth forth her green figs, And the vines in blossom give forth their fragrance. Arise, my love, my fair one, and come away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, יג.

פסוקה 2

10 מפרנסין ישראל

שם נדרש "דימיתך רעייתי" במשמעות "פרנסתי אותך": ישראל מפרנסים וגם מתפרנסים, כלומר ממשיכים חיות ואור אין סוף לתוך העולמות באמצעות התורה והמצוות, כשם שהמוזן ממשיך חיות מן המוח לשאר האיברים.

הערת קה"ת

נסמן לעיל יא, ד.

פסוקה 3

11 שלא כל הנשמה . . מלוכשת בגוף האדם

לפי ההערה, קטע מן המאמר מצוטט שם.

הערת קה"ת

קטע מובא באוה"ת פי' ראה ע' תשסב.

12 מלאך בשליש עולם עומד

בפירוש הסולם של יעקב אומר המדרש שמלאך הוא שלישי העולם, ולומד זאת מחזונו של דניאל על מלאך שגופו היה כתרשיש. המאמר מביא זאת כדי להראות עד כמה גדולה צריכה להיות הנשמה, הגבוהה ממלאך.

Bereshit Rabbah 68:12 בראשית רבה ס"ח:י"ב

... מה החבל הזה, פחות מג' אין מפקיעין אותו, כך האבות, אין פחות מג'. ר' ברכיה אומר: עולם, ושליש עולם הראה לו. עולים, אין פחות משנים. ויורדים, שנים. ומנין שהמלאך שלישי של עולם? שנאמר (דניאל י'): וגויתו כתרשיש, ופניו כמראה ברק, ועיניו כלפיד אש, וזרועותיו ומרגלותיו כעין נחושת קלל. ר' חייא ורבי ינאי, חד אמר: עולים ויורדין בסולם. וחד אמר: עולים ויורדים ביעקב. מאן דאמר: עולים ויורדים בסולם, נחא. ומאן דאמר: עולים ויורדים ביעקב, מעלים ומורידים בו, אפזים בו, קפזים בו, שונטים בו, שנאמר (ישעיה מט): ישראל אשר בכך אתפאר, ...

He dreamed, and behold, a ladder was set on the earth, its top was reaching the heavens, and behold, the angels of G-d were ascending and descending on it" (Genesis 28:12). "He dreamed, and behold, a ladder" - Rabbi Abbahu said: The content of dreams has no effect.). There was a certain person who came before Rabbi Yosei bar Halafta. He said to him: 'I saw in my dream that they were saying to me: Go and

16 יזל מים מדליו

מברכת בלעם: "יזל מים מדליו". הפועל "יזל" מלמד שמזל הוא דבר הנמשך וזורם מלמעלה למטה.

Numbers 24:7 במדבר כ"ד ז:

יְלִימִים מְדֻלָּיו וְזָרְעוֹ בְּמִים רַבִּים וְרֹם מְאָגָּג מְלָכָתוֹ:

Water shall flow from his branches, And his seed shall be in many waters; And his king shall be higher than Agag, And his kingdom shall be exalted

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כד, ז.

17 ונוזלים מן לבנון

"באר מים חיים ונוזלים מן לבנון". "נוזלים" נגזר מאותו שורש כמו "מזל".

Song of Songs 4:15 שיר השירים ד':ט"ו

מַעַן גַּנִּים בְּאֵר מִים חַיִּים וְנוֹזִלִים מִן־לְבָנוֹן:

Thou art a fountain of gardens, A well of living waters, And flowing streams from Lebanon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, טו.

18 לקשרה ולחברה בגוף

הטקסט אינו אומר "להחיות", משום שהחיות באה מבחינת הנפש; הדבר מוסבר שם באריכות.

הערת קה"ת

אינו מזכיר "להחיות" שזהו מצד בחי' נפש, ראה בארוכה בהמשך תעריב ח"ג ע' איתד.

19 בדיה האזינו השמים

גם המאמר הזה אומר שלא כל הנשמה יורדת לגוף, אלא רק הארה ממנה; הנשמה ומקורה נשארים למעלה ונקראים מזל, מלשון "נוזל" — המקור שממנו נמשכת השפעה למטה לנשמה, שאינה ניתקת לעולם לגמרי משורשה.

הערת קה"ת

לעיל פי' האזינו עא, ד.

20 ובדיה ציון במשפט תפדה

המאמר "ציון במשפט תפדה" שואל איזו עלייה הנשמה משיגה בירידתה לגוף, שהרי הנשמות כבר "עלו במחשבה" לפני בריאת העולם, ופותח את התשובה מן המילים "הנשמה שנתת בי טהורה היא".

Deuteronomy 1:1 דברים א':א

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מִזֶּמֶר יַמִּין־פָּאָרָן וּבִין־תְּפֵל וְלִכְן וְחֶצְרַת וְדִי זָהָב:

THESE ARE the words which Moses spoke unto all Israel beyond the Jordan; in the wilderness, in the Arabah, over against Suph, between Paran and Tophel, and Laban, and Hazeroth, and Di-zahab

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל דברים א, א.

21 אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה

הגמרא מביאה את הברכה שאומרים בקימה: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא; אתה יצרתה בי, אתה נפחתה בי...". הטקסט מצטט אותה

inherit your father's business in Cappadocia.' He said to ... him: 'Has your father

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה בר פס"ח, יב. ע"ל האזינו ג' (עד, סע"ד). [כ].

13 אלא קצת הארה מן הנשמה

שם מוסבר שההארה המועטה הזאת היא נפש, רוח ונשמה בלבד, ושהיא העבודה המתנהלת בסדר ובהדרגה, כמוה ובלב; ההערה מפנה גם לכרך 2, עמ' 830, ולמקומות רבים נוספים.

הערת קה"ת

בהמשך תעריב ח"א ע' קמב מבאר שזה בחי' גר"ן לבד והיא העבודה שבסדר והדרגה כמוה ולב כו' ע"ש. וראה שם כרך ב ע' תתל ובכ"מ.

14 אע"ג דאיהו לא חזי

רבינא אומר שכאשר אדם נבהל אף שאינו רואה דבר, "אף על פי שאינו רואה, מזלו רואה"; התרופה לכך היא לומר קריאת שמע. המאמר מפרש שמזל זה הוא החלק העליון של הנשמה.

Megillah 3a:14 מגילה ג' א:י"ד

אָמַר רַבִּינָא: שְׁמַע מֵינָהּ: הָאִי מֵאֵן דְּמִיבְעִית, אָף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזִי, מְזִלָּה חָזִי. מַאי תַקְנִיתָהּ? לִיקְרִי קְרִיאַת שְׁמַע. וְאִי קָאִים בְּמִקּוּם הַטְנוּפֶת — לִינְשׁוּף מְדוּכְתִּיחָה אַרְבַּע גְּרָמִידִי. וְאִי לָא — לִימָא חָכִי: "עֵינָא דְּבִי טַבְּחִי שְׁמִינָא מִינָא".

Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה ג, א.

15 אין מזל לישראל

רבי יוחנן אומר: "אין מזל לישראל", ולומד זאת מהפסוק "ומאותות השמים אל תחתיו". מכאן שהמזל ש"רואה" אינו יכול להיות כוכב.

Shabbat 156a:12-13 שבת קנ"א א:י"ב-י"ג

אִיתְמַר, רַבִּי חֲנִינָא אוֹמַר: מְזַל מַחֲכִים, מְזַל מַעֲשִׂיר, וְיֵשׁ מְזַל לְיִשְׂרָאֵל. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִין מְזַל לְיִשְׂרָאֵל. וְאִזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמִיחָה, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנִּיין שְׁאִין מְזַל לְיִשְׂרָאֵל? שְׁנָאמַר: "כֹּה אָמַר ה' אֵל דָּרָךְ הַגּוֹיִם אֵל תִּלְמָדוּ וּמֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אֵל תִּתְּנוּ כִּי יִתְּנוּ הַגּוֹיִם מִהֶמָּה" — הֵם יִתְּנוּ, וְלֹא יִשְׂרָאֵל. וְאִף רַב סָבַר אִין מְזַל לְיִשְׂרָאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מִנִּיין שְׁאִין מְזַל לְיִשְׂרָאֵל? — שְׁנָאמַר: "וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה", אָמַר אַבְרָהָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קנו, א. ראה סה"מ תרל"ג ע' רלט. בסה"מ תרנ"ח ע' קפ מציין ללקו"ת פי' האזינו עג סע"ב "פי' שבחי' טל הוא למעלה משרש ומקור נש"י שמקורם הוא במזלות דונוצר ונקח". וראה בסה"מ תרנ"ח ע' קט בשם הפע"ח דבחי' מזל הי"ג נקח שהוא שרש נשמות ישראל שרשו גבוה ממזל דונוצר ע"ש. ראה לעיל פי' האזינו עא, ד ובמ"מ לשם.

25 עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד

בדף א ע"ב נדונה האמירה: כיצד יכול להיות "שם" לפני שנברא העולם, כשעדיין לא היה מי שיקרא לו בשם? ההסבר פותח במילים "הקדוש ברוך הוא", שפירושן קדוש ומובדל. ההערה מפנה גם לבהר מג ע"ב.

הערת קה"ת

נסמן לעיל א, ב. ובפי' בהר מג, ב.

26 עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד

"לפני שנברא העולם, היו רק הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול". גם הנשמה למעלה שרויה באחדות עם ה'.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג'ב-ג

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומוקצאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שברא את התשובה. שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ואלו הן: תורה, נגיהנם, וגן עדן, וספא הכבוד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

27 "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר". הטקסט מפנה להסברו לפסוק זה, שלפיו מדובר בטוהר העליון.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:

ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 כביאור ע"פ וכעצם השמים לטוהר לטהירו עילאה

שם מוסבר ש"עצם השמים" הוא אותיות שם מ"ה של ז"א, העולות לטהירו עילאה; לפי עמק המלך מדרגה זו למעלה מאדם קדמון, ולפי מסורת רבי חיים ויטאל היא אדם קדמון עצמו.

הערת קה"ת

תו"א עח, ג. וראה במ"מ לשם. וראה בהמשך תעריב ח"ג ע' א'תד.

29 "או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת". הטקסט מציין את שם המאמר על פסוק זה.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת Havayah לטהר: לאמר אשירה Havayah כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

כנאמרת בתפילה, כאשר "אתה בראת" מופיע לפני "אתה יצרת".

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד'

פי' מתער אומר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

22 דלכאורה איפכא הוי ליה למימר

ההערה מפנה לשם בשאלה מדוע הברכה מכנה את הנשמה "טהורה" לפני "אתה בראתה"; הקטע הזה מצוטט בספר המאמרים תרצ"ג.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' מטות ע' ארנו. מובא בסה"מ תרל"ג ח"ב ע' שכו. וע' שעב. וראה גם סה"מ תרע"ח ע' שלו. המשך תעריב ח"ג ע' א'תד שיש ב' פ' א' דטהורה קאי על אצ"י והב' שקאי על טהירו עילאה הוא בח"י אוא"ס שלפני הצמצום. וראה שם ע' א'תו.

23 בריאה הוא יש מאין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ן ר"פ בראשית.

24 בריאה הוא יש מאין

הרמב"ן מסביר שבלשון הקודש יש מילה אחת בלבד לבריאה יש מאין: "ברא". המאמר מדגיש את ה"יש" שנוצר בעקבות כך.

Ramban on Genesis 1:3-4 רמב"ן על בראשית א'ג-ד'

ויאמר אלקים יהי אור מילת אמירה בקאן להורות על החפץ, כדרך "מה תאמר נפשך ואעשה לך" (שמואל א כ ד), מה תרצה ותחפץ, וכן "ותהי אשה לכן אדניה פאשר דבר ה'" (בראשית כ"ד:ג"א), פאשר רצה; כי כן הוא הרצון לפניו. או הוא כגון מחשבה, כמו "האמרה בלבבה" (ישעיהו מז ח); "ואמרו אלפי יהודה בלבם" (זכריה יב ה). והענין, לומר שלא היה בעמל. וכך קראו רבותינו לזה "מחשבה"; אמרו: מחשבה - ביום; המעשה - עם דמיומי חמה. והוא להורות על דבר ...

AND G-D SAID, 'LET THERE BE LIGHT.' The word "saying" here indicates Will, as in the verse, What dost thy soul say, that I should do it for thee? which means, "What do you want and desire?" Similarly, And let her be thy master's son's wife, as the Eternal hath spoken means, "...as He hath willed, for such is the Will before Him." Or, it may be [that the word "saying" here means] "thinking," as in the verses, ... Thou sayest in thy heart; And the chiefs of Judah shall say

Vocalized Edition (CC-BY) • Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY)

30 בראשית בשביל ישראל

רבי ברכיה: השמים והארץ נבראו רק בזכות ישראל, שכן ראשית הם ישראל, כמו שנאמר: "קודש ישראל לה", ראשית תבואתו. באותו קטע נאמר על השמים והארץ: "הקים עדות ביעקב".

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים" ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות. התורה והכסא הכבוד נבראו תורה מנין שנאמר (משלי ח, כב): "הי קנני ראשית דרכי" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): ...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Vayikra Rabbah 36:4 ויקרא רבה ל"ד:

הערת קה"ת

רש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. וראה ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד. תנחומא כ"י [באכער] בראשית ס"ג. ובלקח טוב (שם). ובמדרש אגדה (שם). [כ].

31 בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית

רש"י: הפסוק אומר "דרוש אותי", כפי שדרשו החכמים: העולם נברא בזכות התורה, הנקראת ראשית, ובזכות ישראל, הנקראים ראשית, כמו שנאמר: "קודש ישראל לה", ראשית תבואתו".

Rashi on Genesis 1:2 רש"י על בראשית א:ב

תהו ובהו. תהו לשון תמה וְשִׁמּוֹן, שְׁאֵדָם תוֹהָא וּמִשְׁתוּמָם על בהו שְׁבָה: תהו. אשטורדישון בְּלֻעַ"ז: בהו. לְשׁוֹן רִקּוּת וְצָדוּ: על פני תהום. על פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁעַל הָאָרֶץ: ורוח אלקים מרחפת. כְּסֵא הַכְּבוֹד עוֹמֵד בְּאֵוִיר וּמִרְחָף על פְּנֵי הַמַּיִם בְּרוּחַ פִּי שֶׁל הַקֹּדֶ"ה וּבְמֵאמְרוֹ, כִּיּוֹנָה הַמִּרְחָפֶת על הָקוֹן, אִקוּבִיטִיר בְּלֻעַ"ז:

תהו ובהו DESOLATE AND VOID — The word signifies as- astonished and amazed at its emptiness תהו is estordison in old French. empty space על פני תהום. empty space ON THE FACE OF THE DEEP — i. e. the waters which were upon the earth THE SPIRIT OF GOD WAS HOVERING — The throne of Divine Glory was standing in space, hovering over the face ... of the waters by the breath

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

32 אמרו בזהר תלת קשרין

בהערה מצטטים את המאמר לציון שמסתבר שהרבי הזקן אמר תמיד "שלושה קשרים", משום שנוסח זה מופיע בכל המאמרים, אף שבוזוהר 3:73a נאמר "שלוש מדרגות".

הערת קה"ת

צ"ע דבוח"ג עג, א לא נאמר ג' קשרין, כ"א ג' דרגין כו' אמנם בודאי נמצא באיזה מקום בזהר או בתי בלי ג' קשרין. וכפי הנראה אדה"צ אמר בכל פעם בלי ג' קשרין שכן נזכר הלי בכל הדרושים (ד"ה ובכן יתקדש תרג"ו בהחלק שלא הועתק).

33 תלת קשרין מתקשראן ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה

בוזוהר נאמר: "שלוש דרגות קשורות זו בזו: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל", ולכל אחד מהם יש דרגה נסתרת ודרגה גלויה. כפי שמצוין בהערת קה"ת, נאמר "דרגות" (דרגין), ולא "קשרים".

Zohar, Achrei Mot 49:296-50:305 ספר זוהר, אחרי מות מ"ט:רצ"ו-נ"ש"ה

And Israel themselves are in two grades, corresponding to the two grades of the Torah, the disclosed and the undisclosed. To all who have been circumcised and stamped with the holy impress, we impart those things in the Torah which are on the surface, the letters and the plain contents and the precepts, and no more. This is indicated in the words, "He telleth his words to Jacob

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

34 ישראל עלו במחשבה

שם מתוארת הנפש האלקית כחלק אלוהי ממש שלמעלה: "נשמות ישראל עלו במחשבה", והן נמשכות ממחשבתו וחכמתו, כשם שהילד נמשך מדעת האב.

הערת קה"ת

זח"ב (ק"ט, סע"א). ובזח"א (א, ב, כד, א). ובזח"ג (רכט, סע"ב, שו, ב). ובתי"ז (ו, א, כג, ב, עט, ב, פ, א, צט, ב, ק, א, קב, ב, קסז, ב, [תי"ח קח, ד]). ועי' בסש"ב ח"א רפ"ב. [כ].

35 ישראל עלו במחשבה

ברעיא מהימנא נאמר: "ישראל עלו במחשבה", כשם הוי'. אחד המקורות לאמירה זו שמצוין בהערת קה"ת.

Zohar, Mishpatim 16:460-17:467 ספר זוהר, משפטים ט"ז:ת"ס-י"ז:ת"ס"ז

36 ישראל עלו במחשבה

"ישראל עלו במחשבה להיברא": את המילה מחשבה דורשים כ"חשוב מה", שבה נמצא השם הקדוש. מקור נוסף שמצוין בהערת קה"ת.

Zohar, Bereshit 17:193-18:204 ספר זוהר, בראשית י"ז:קצ"ג-י"ח:ר"ד and straightway the doors of seven palaces fly open. The first palace is the palace of love; the second, of fear; the third, of mercy; the fourth, of prophecy through the clear mirror; the fifth, of prophecy through the hazy mirror; the sixth, of righteousness; the seventh, of justice.1From here to razin t'mirin on 24b is a dissertation on the relation of prayer to the various Sefimth, involving much manipulation of Hebrew letters and vowel-points, and therefore unsuitable

תהלים עח, ה.

42 הכל תלוי במזל אפילו ס"ת בהיכל

באידרא רבא דורש רבי אלעזר את הפסוק "הכול תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל": חוט הזקן היקר, שכל השערות תלויות בו, נקרא מזל; וספר תורה מקבל את עשר הקדושות שלו רק כשהוא נכנס להיכל.

Zohar, Idra Rabba 17:147-21:157 ספר הזהר, האדרא רבא י"ז:קמ"ז-כ"א:קנ"ז

43 פי היכל תשבע"פ

בהערה מפנים לשם בעניין ההיכל כתורה שבעל פה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ז תתשע, א ובמ"מ לשם.

44 מבחינת מזל

בסוף פרשת אחרי אומר הוזהר שהחסד מתחבר עם הווי"ו והה"א האחרונה, אך חיבור הי"ד עם הה"א העליונה "אינו תלוי בחסד, אלא במזל", והם אינם נפרדים לעולם.

Zohar, Achrei Mot 62:370-64:378 ספר הזהר, אחרי מות ס"ב:ש"ע-ס"ד:שע"ח

45 בפרדס בעה"כ ערך מזל

הפרדס מצוטט שם: כתר נקרא מזל משום שהוא מקור השפע המזרימו לכל הספירות ומחבר ביניהן; וכשם שהמזל עליון, כך הוא עליון על כל האצילות.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת בראשית כרך ד תשנו, ב: "הכתר נקי מזל ע"ש והטעם כי הוא המשפיע ומזיל ומרכיב לכל הספירות וכמו שהמזל הוא עליון כן זה עליון לכל האצ"י עכ"ל".

46 וערך זכות

בהערה מפנים לשם לערך "זכות" שבפרדס.

הערת קה"ת

ראה ביאורו"ז להצ"צ כרך א ע' מד ואילך.

47 בהמשך תעריב ח"ג ע' א'תה מבאר

מובא בהערה: הנשמה המלוכשת בגוף היא נברא בעל גבול, וחיבורה לאור אין סוף, שאין לו גבול ("הקודשא בריך הוא"), נעשה באמצעות התורה. הדבר מוסבר שם בהרחבה.

הערת קה"ת

"שהנשמה המלוכשת בגוף היא בחי' נברא ובע"ג וכדי שתתחבר לאווא"ס הבלתי בע"ג שזהו בחי' קוב"ה זהו ע"י התורה". ע"ש בארוכה. וראה גם שם בח"א ע' קמג.

48 ובוהר ס"פ אחרי (דע"ז ב')

ההערה מסכמת את דברי הזהר שם: ייחוד ו' וה' נעשה באמצעות חסד ("אם יקח איש את אחותו חסד הוא"), אך חיבור י' וה' אינו תלוי בחסד אלא במזל.

הערת קה"ת

"דיחוד ו"ה הוא ע"י החסד ואיש כי יקח אחותו חסד הוא, אך ייחוד י"ה לא תלייה חיבורא דלהון בחסד אלא במזל תליא" — ביאורו"ז להצ"צ כרך א ע' מד. וזכור לעיל פ' מטות פו, ב. שמע"צ, ב.

49 "נוזלים מן הלבנון": המילה "נוזלים" היא מאותו שורש כמו "מזל" —

for translation.2The translation resumes on line 29 of the Hebrew text.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

37 קדש ישראל לה'

"קודש ישראל לה', ראשית תבואתו". פסוק זה הוא המקור לכך שישראל נקראים ראשית.

Jeremiah 2:3 ירמיהו ב'ג'

קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־אֲכָלִיו יֶאֱשָׁמוּ רָעָה תֵּבֵא אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה

Israel is the L-RD'S hallowed portion, His first-fruits of the increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall come upon them, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, ג.

38 כי ישראל יש ב' בחינות . . ראשית תבואתה . . הוא ראשית ומקור התורה

הקטע מובא שם, בציון שהתורה נקראת "תבואתה" משום ש"חטה" עולה בגימטריה עשרים ושתיים, כנגד עשרים ושתיים אותיות התורה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שה"ש כרך ג ע' תתקנח ומבאר: "ר"ל שהתורה נקראת תבואתה חטה כ"ב אתון דאורייתא".

39 שישראל הוא ראשית ומקור התורה

שם מצוין שכאן "ראשית" מתפרשת כמקור הנשמה שלמעלה, הנקראת מזל, שהיא למעלה מן התורה ולכן נקראת "ראשית תבואתה", כלומר ראשית התורה; ואילו תורה אור 53c מפרש זאת על הנשמה שבגוף, שבה נזרעת "תבואתה". יש לקיים את שני הפירושים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' שמות ע' עט, וכ' דכאן מפרש ראשית זהו מקור הנשמה שלמעלה הנק' מזל"י שהוא למעלה מהתורה ע"כ נק' ראשית לתבואתה שהיא התורה ובת"א נג, ג מבאר דקאי על הנשמה שבגוף שבה נזרע תבואתה . . ומבאר שיש לקיים ב' הענינים. בהמשך תעריב ח"א ע' קמו ובח"ג ע' א'תג מבאר בארוכה ענין שפעם מציינו דנש"י גבוהים במעלתן מן התורה. ופעם מציינו להיפך שהתורה גבהה מעלתה על נש"י.

40 ומקור התורה

הקטע שם מסביר שכדי שהרצון העליון, שלמעלה מחכמה (המשכת כתור), יתגלה ברצונו התחתון של האדם, יש לקיים תחילה "עשה רצונו כרצונו".

הערת קה"ת

ראה לקמן כו, ד.

41 ויקם עדות ביעקב

"הקים עדות ביעקב ותורה שם בישראל". המאמר מפרש שהתורה הונחה בישראל ונמשכה מהם.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה'

וַיִּקֶם עֲדוֹת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעֵם לְבָנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

השפע העליון שהוא שורש הנשמות.

Song of Songs 4:15 שיר השירים ד:ט"ו

מַעַיִן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנָזְלִים מִדֹּלְבָנוֹן:

Thou art a fountain of gardens, A well of living waters, And flowing streams from Lebanon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 5

50 תפלה הוא מלשון התחברות

במאמר "מי יתנך כאח ליי" (79d), הכרובים עולים לאצילות, שבה הוא, כוחות החיות שלו וכליו אחד, "ולכן תפילה היא מלשון חיבור, כמו נפתולי".

הערת קה"ת

ראה תו"א ע"ט, ד.

51 התפלה היא סולם מוצב ארצה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"א בהשמות רסו, ב.

52 סולם מוצב ארצה

ברעיא מהימנא שנדפס בהשמות לחלק א', במקום שמציינת הערת קה"ת: "יוחלום והנה סולם — זו תפילה. מוצב ארצה — שבני אדם מתפללים אותה בארץ... והיא מגיעה לשמים".

Zohar, Addenda, Volume I 50:362-373 ספר הזהר, תוספות, כרך א נ:שס"ב-שע"ג

53 סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה

חלומי של יעקב: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו". המאמר מחיל את הדימוי על התפילה.

Genesis 28:12 בראשית כ"ח:י"ב

וַיַּחְלֹם וַיְהִי סֹלֶם מַצֵּב אֶרֶצָה וְרֹאשׁוֹ מֵגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:

And he dreamed, and behold a ladder set up on the earth, and the top of it reached to heaven; and behold the angels of G-d ascending and descending on it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 עד שמגיע לק"ש

לפי ההערה, הקטע הזה מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא כרך א ע' פט.

55 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי אלקינו, הוי אחד". המאמר מפרש כל ביטוי כשלב בעלייה.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹקִינוּ הָאֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 צדיקים יושבין ונהנין

רב: בעולם הבא אין אכילה ושתייה; אלא הצדיקים יושבים ועטרותיהם

בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. המאמר מציין שגם זה אינו אלא זיו.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מִרְגְּלָא בְּפֻמִּיהָ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנָאָה וְלֹא תַחֲרוּת, אֲלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בִּרְאשֵׁיהֶם וְנִהְנִינּוּ מִזִּיּוֹ הַשְּׁכִינָה, שְׁנָאָמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

57 ואהבת את ה"א

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". הטקסט מצטט גם את המילים "בכל לבבך ובכל נפשך" מתוך הפסוק הזה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכָל־לִבְּךָ וּכְכָל־נַפְשְׁךָ וּכְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

58 ואהבת מלשון אבה

גם בנשא מוסכרת אהבה מלשון אבה, רצון: הכוונה היא שרצונו ותשוקתו של האדם יהיו מכוונים לה', ולכן אהבת ה' נכתבת תחילה. ההערה מונה מקומות נוספים שבהם מובא אותו פירוש.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' נשא כו, ב' וש"נ. בלק ע"א, ב. פח, ד. ואתחנן ט, ב. תו"א לב, ג.

פסוק 6

59 אליך ה' נפשי אשא

"אליך, ה', אני נושא את נפשי". המאמר מביא פסוק זה בהקשר של עליית הנשמה בתפילה.

Psalms 25:1 תהילים כ"ה:א

לְדָוִד אֱלֹהִי ה' נַפְשִׁי אֲשֹׂא:

of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul [A Psalm]

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, א.

60 ודברת בם

"ולמדתם אותם את בניכם ודיברתם בם". בקריאת שמע פסוק זה מופיע לאחר אהבת ה', כשם שלימוד התורה בא לאחר התפילה.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

את לבו לה:

Job 34:14 איוב ליד:ייד

אִם-יָשִׁים אֱלֹוֹ לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹוֹ יֶאֱסֶף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his
;spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

67 רוח אייתי רוח ואמשיך רוח

"כל ענייני העולם תלויים רק ברצון (רעוא): רוח מושכת רוח ומביאה רוח", והסימן לכך הוא "אם ישם אליו לבו"; הדברים נאמרים לאחר דיון ביזאהבת" בכל לבבך, נפשך ומאודך.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

68 לעשות את כל דברי התורה הזאת

"שימו לבבכם לכל הדברים... אשר אתם מצווים את בניכם לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת". המאמר מפרש את המילה "לעשות" כעשיית התורה.

Deuteronomy 32:46 דברים ל"ב:מ"ו

ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל־הדברים אשר אנכי מעיד ככם היום אשר תצום את־בניכם לשמור לעשות את־כל־דברי התורה הזאת:

he said unto them: 'Set your heart unto all the words where-
with I testify against you this day; that ye may charge your
.children therewith to observe to do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, מו.

69 בדי"ה שיר השירים

שם, "כי טובים דודיך מיין" הוא גילוי הווייתו ועצמותו ממש, הנמשך באמצעות התורה והמצוות: בחינת "שיר השירים", גילוי שמו הגדול.

הערת קה"ת

לעיל ב, א.

70 שיר השירים

"שיר השירים אשר לשלמה". הטקסט מציין את המאמר הפותח בפסוק זה.

Song of Songs 1:1 שיר השירים א:א

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה:

.THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 ובדי"ה השמים כסאי

שם (1a), מן הכתוב "ועשיתם אותם", שבו "אותם" נכתב כמו "אתם", למדים שהאדם הוא שעושה את התורה. לכן מבקשים בתפילה "לשמור ולעשות ולקיים": תחילה לעשות אותה, ואחר כך לשמור אותה.

הערת קה"ת

תו"א פ' בראשית.

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and
shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when
thou walkest by the way, and when thou liest down, and
.when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 ודברת . . מלשון ידבר עמים

ההערה מפנה לשם, שם מוסבר ש"דיברת" קשור ל"ידבר", שפירושו הנהגה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בשלח ע' תרנב.

62 ידבר עמים

"ידבר עמים תחתינו". המאמר מפרש את "ידבר" במשמעות של הנהגה והמשכה, וקורא כך גם את "ודיברת במ".

Psalms 47:4 תהילים מ"ז:ד

יְדַבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֲמִים תַּחַת רַגְלֵינוּ:

.He subdueth peoples under us, and nations under our feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 אורייתא מחכמה נפקת

"התורה יוצאת מחכמה עלילה"; דעות אחרות שם ואמרות שהיא יוצאת מבינה, או משתיהן. המקום השני מובא בהערת קה"ת.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר זוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of
."understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

64 וכולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך, ה'; כולם בחכמה עשית". גם העולם הגשמי נוצר באמצעות חכמה.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מִה־רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־בְּחִימָה עָשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou
.made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 אורייתא מחכ' נפקת

"התורה יוצאת מחכמה", מהמקום הנקרא "קודש"; וחכמה יוצאת מהמקום הנקרא "קודש הקודשים".

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

פסקה 7

66 אם ישם אליו לבו

"אם ישם אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". הזוהר (2:162b) מביא פסוק זה כסימן ל"רוח מביאה רוח", והמאמר מפרש אותו על אדם שמשם

72 השמים כסאי

השמים כסאי והארץ הדום רגלי". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדוּם רַגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 ובד"ה תורה צוה לנו משה

המאמר דן בשאלה אם ישראל הם הכלה והתורה היא החתן, או להפך: ביחס להישראל הם הכלה, אך ביחס לתורה ישראל נעשים ה"זכרים" המשפיעים לה — "ועשיתם את כל מצוותי" — אף שלכאורה מן "שלושת הקשרים" שבוהר משמע שישראל מקבלים מן התורה.

הערת קה"ת

לעיל פ' ברכה.

74 תורה צוה לנו משה

"תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תוֹרָה צִוְּהָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 א"ת בניך אלא בוניך

רבי אלעזר בשם רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: "וכל בניך לימודי ה'"; אל תקרא "בניך" אלא "בוניך".

Berakhot 64a:14 ברכות ס"ד א:י"ד

אַל תִּקְרֵי "בִּנְיָה" אֶלָּא "בּוֹנְיָה". "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאִין לְמוֹ מְכַשׁוּלִי". "יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלוֹהַּ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ". "לְמַעַן אֲחֵי וְרַעֲי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֶלְקִינוּ אֲבָקְשָׁה טוֹב לָךְ". "ה' עוֹ לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִכְרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם".

Great peace have they that love Thy law; and there is no "stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxxii. 7). "For my brethren and companions' sakes, I will now say, Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The L-rd will give strength unto His people ; the L-rd will bless His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות סד, א. וש"נ.

8 פסקה

76 קומי לך

"קומי, רעייתי, יפתי, ולכיי: בפעם הראשונה המילה "לכיי" נכתבת לכי

ונקראת לך. המאמר מבוסס על שתי הצורות.

Song of Songs 2:13 שיר השירים ב':י"ג

הַתְּאֵנָה תִּנְטֹשׁ פִּגְיָהּ וְהַגָּפְנִים סָמְדֵר נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יִפְתִּי וְלִכְיִי לָךְ:

The fig-tree putteth forth her green figs, And the vines in blossom give forth their fragrance. Arise, my love, my fair one, and come away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, יג.

77 לכו לחמו בלחמי

הזמנתה של החכמה: "בואו, אכלו מלחמי ושתו מן היין שמסכתי". התורה היא לחם הנשמה.

Proverbs 9:5 משלי ט:ה'

לְכוּ לַחֲמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתּוּ בַיַּיִן מִסִּכְתִּי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ט, ה.

78 אם ישים אליו לכו

"אם ישים אליו לכו". כאמור לעיל, המאמר מפרש זאת כאדם ששם את לכו לה.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אִם־יִשֶּׂים אֱלֹהִי לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹהִי יֶאֱסֹף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ע"פ אלה מסעי

המאמר שואל מדוע נאמר תחילה "משה כתב את מוצאיהם למסעיהם", ואחר כך "ואלה מסעיהם למוצאיהם". הוא מפרש שהנוסח השני מתאר עלייה מלמטה למעלה, עד למקור הנשמה.

הערת קה"ת

לקרית פ' מסעי.

80 אלה מסעי בני

"אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים". הטקסט מציין את שם המאמר על פסוק זה.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א'

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 ואלה מסעיהם למוצאיהם

"ואלה מסעיהם למוצאיהם". זהו החלק באותו מאמר שאליו מפנה הטקסט.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב'

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:

86 הי מלך גאות לבש

י"ה מלך, גאות לבש, לבש הי עוז התאזר. המלוכה מתוארת כלבישה.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א

הי מלך גאות לבש הי עוז התאזר אף-תכון תבל בלי-תמוט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, א.

87 ונגלה כבוד הי

ונגלה כבוד הי וראו כל בשר יחדיו. הגילוי המלא שלעתיד לבוא.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ"ה:

ונגלה כבוד הי וראו כל-בשר יחדו כי פי הי דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken

.it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי מ, ה.

88 כי שמים כעשן נמלחו

כי השמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה. השמים והארץ הנוכחיים לא יעמדו בפני הגילוי.

Isaiah 51:6 ישעיהו נ"א:ו

שאו לשמים עיניכם והביטו אליה-ארץ מתחת כ"שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וישכיה כמו-כן ימותון וישועתי לעולם תהיה וצדקתי לא תחת:

Lift up your eyes to the heavens, And look upon the earth beneath; For the heavens shall vanish away like smoke, And the earth shall wax old like a garment, And they that dwell therein shall die in like manner; But My salvation shall be for ever, And My favour shall not be abolished

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נא, ו.

89 השמים החדשים

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי. המאמר מדגיש את המילה "אני".

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עומדים לפני נאם-הי כן יעמד ורעכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי סו, כב. סד"ה את שבתותי תשמרו:

90 שאין מלך בלא עם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

82 מצוה . . מצות המלך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אסתר ג, ג. ובוז"ג (קעה, ב). [כ].

83 מצות המלך

עבדי המלך שואלים את מרדכי: "מדוע אתה עובר על מצוות המלך?" כאן ברור שמצווה היא פקודה של מלך.

Esther 3:3 אסתר ג:ג

ויאמרו עבדי המלך אשר-בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך:

Then the king's servants, that were in the king's gate, said unto Mordecai: 'Why transgressest thou the king's commandment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 יצא דבר מלכות מלפני

"אם על המלך טוב, יצא דבר מלכות מלפניו". הכתוב משתמש בביטוי המציין צו מלכותי.

Esther 1:19 אסתר א:י"ט

אם-על-המלך טוב יצא דבר-מלכות מלפניו ויכתב בדת פרס-ומדי ולא יעבור אשר לא-תבוא ונשתי לפני המלך אחשורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה:

If it please the king, let there go forth a royal commandment from him, and let it be written among the laws of the Persians and the Medes, that it be not altered, that Vashti come no more before king Ahasuerus, and that the king give her royal estate unto another that is better than she

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

85 יביאו לבוש מלכות

עצת המן: "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". המלכות מתבטאת בלבוש.

Esther 6:8 אסתר ו:ח

יביאו לבוש מלכות אשר לבשו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר ו, ח.

פדר"א (פ"ג). [כ].

91 שאין מלך בלא עם

התורה משיבה על עצתו של ה' לברוא את העולם: אם אין צבא ומחנה למלך, על מי ימלוך, ואם אין עם שישבח את המלך, היכן כבודו? המאמר מצטט זאת כ"אין מלך בלא עם".

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:5 פרקי דרבי אליעזר ג':ה'

... בי נתיצץ הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, שְׁנָאֹמֶר (משלי ח, יד): "לִי עֵצָה וְתוֹשִׁיָּהּ" וכו'. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל מַלְכוּת שֶׁאֵין לָהּ יוֹעֵצִים, אֵין מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת. וּמִנֵּין אָנוּ לְמַדִּים? מִמַּלְכוּת בֵּית דָּוִד שֶׁהָיוּ לָהּ יוֹעֵצִים, שְׁנָאֹמֶר (דה"א כז, לב): "וַיְהִינֶה דָוִד דָּוִד יוֹעֵץ אִישׁ מִבֵּין וְסוֹפֵר הוּא". וְלַמַּלְכוּת בֵּית דָּוִד הָיוּ לוֹ יוֹעֵצִים, וְשָׁאֵר כָּל אָדָם עַל כֹּמָה וְכֹמָה שֶׁהָיָא טוֹכָה לָהֶם, שְׁנָאֹמֶר (משלי יב, טו): "וְשִׁמְעַתְּ לְעֵצָה חֲכָם". וְכַתוּב אַחַד אֹמֵר (משלי יא, יד): "וְתִשְׁוֶעָה רַבִּיב יוֹעֵץ".

Forthwith the Holy One, blessed be He, took counsel with the Torah whose name is Tushijah (Stability or Wisdom) with reference to the creation of the world. (The Torah) replied and said to Him: Sovereign of the worlds! if there be no host for the king and if there be no camp for the king, over whom does he rule? If there be no people to praise the king, where is the honour of the king? The Holy One, blessed be He, ... heard this and it pleased Him. The

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

92 הוד והדר לבשת

"ה' אלקי, גדלת מאד, הוד והדר לבשת". הלבושים היפים שהמצוות יוצרות.

Psalms 104:1 תהילים ק"ד:א'

בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת־ה' הִי אֱלֹהִי גְדֹלָתְ מַאֲד הוֹד וְהָדָר לְבִשְׁתְּ:

Bless the L-RD, O my soul. O L-RD my G-d, Thou art very great; Thou art clothed with glory and majesty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, א.

93 בדי"ה תקעו בחדש שופר

שם מוסבר ש"ה מלך גאות לבש" פירושו שהתלבש במידת הגאות כדי להיות מלך, וכן מוסברת הברכה שלפני כל מצווה: ההמשכה מהרצון העליון כדי שיהיה "הו"י אלקינו" ו"מלך העולם" באה בעקבות "אשר קדשנו במצוותיו".

הערת קה"ת

לעיל דרושים לר"ה גג, ד ואילך.

94 תקעו בחדש שופר

"תקעו בחודש שופר". הטקסט מזכיר את המאמר לראש השנה על פסוק זה.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לַיּוֹם חֲגֻנוֹ:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 בדי"ה בשעה שהקדימו

שם מוסבר ש"נעשה" הוא המשכת רצונו להיות מלך העולם באמצעות קיום המצוות ("אשר קדשנו במצוותיו"), והיא קודמת ל"נשמע", שהוא ביטול

עצם מציאותו של האדם לפניו.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר יג, ד.

96 בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע

כאשר ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ושאלה: מי גילה להם את הסוד שבו משתמשים המלאכים המשרתים, שעליהם נאמר "עושי דברו, לשמוע בקול דברו" — תחילה עשייה ואחר כך שמיעה.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח'

דַּרְשׁ רַבִּי סִימְאִי: בְּשַׁעַת שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" כָּאוּ שְׁשִׁים רִיבּוּאֵי שָׁל מִלְּאָכֵי הַשָּׁרָת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כֶּתָרִים, אֶחָד כִּנְגֵד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כִּנְגֵד "נִשְׁמָע". וְכֵין שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים רִיבּוּאֵי מִלְּאָכֵי הַכֶּלֶה וּפִרְקוּם, שְׁנָאֹמֶר: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדָם מִהָר חוֹרֵב". אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּחוֹרֵב טַעֲנוּ, בְּחוֹרֵב פָּרְקוּ. בְּחוֹרֵב טַעֲנוּ — כִּדְאָמְרוּ, בְּחוֹרֵב פָּרְקוּ — דְּכִתְבִּיב: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

97 עושי דברו

"ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כוח עושי דברו, לשמוע בקול דברו".

Psalms 103:20 תהילים ק"ג:כ'

בְּרַכּוּ ה' מִלְּאָכָיו גִּבּוֹרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ:

Bless the L-RD, ye angels of His, Ye mighty in strength, that fulfil His word, Harkening unto the voice of His word

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 בדי"ה יביאו לבוש מלכות

שם (90c) מוסבר ש"יביאו לבוש מלכות" היא מידת הגאות הממשיכה את מלכותו, והמילה "יביאו" מלמדת שהדבר תלוי בהתעוררות מלמטה: אור אין סוף מאיר בגלוי בדברים שבהם מקיימים את המצוות.

הערת קה"ת

תו"א מג"א ז, ג.

99 סדי"ה ועשית בגדי קדש

שם מוסבר שגם קיום פשוט של המצוות המעשיות בידי כל ישראל, מתוך אהבה טבעית נסתרת בלבד, ממשיך לבוש עליון, לבוש מלכות, באמצעות קבלת עול שמים שלמה ("שום תשים עליך מלך").

הערת קה"ת

תו"א פב, ד.

100 ועשית בגדי קדש

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך, לכבוד ולתפארת". הטקסט מציין את שם המאמר על פסוק זה.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב'

וְעִשִּׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 בפסוק ואלה המשפטים

שם מוסבר ("שש שנים יעבוד") שה"ימים" הם לבושים שנעשים לנשמה בכל יום מתורה וממצוות, שבאמצעותם היא יכולה ליהנות מזיו השכינה; יום ללא מצווה מותיר את הלבוש חסר.

הערת קה"ת

תו"א עה, ד.

102 ואלה המשפטים

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". הטקסט מציין את שם המאמר על פסוק זה.

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשֶׂה לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 שש שנים יעבוד

"כי תקנה עבד עברי, שש שנים יעבוד". החלק במאמר העוסק בלבושי הנפש.

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב'

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יָצֵא לְחֶפְשִׁי חֲנָם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and in the seventh he shall go out free for nothing.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 וסדי"ה לא תהיה משכלה

שם מוסבר ש"ימיר" הם הלבושים, שעליך להכין, ו"מספר ימיר" הוא האור שבתוך הימים, שה' מבטיח למלא.

הערת קה"ת

תו"א ע"ט, ג.

105 לא תהיה משכלה כו' את מספר ימיר אמלא

"לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, את מספר ימיר אמלא". הטקסט מציין את שם המאמר על פסוק זה.

Exodus 23:26 שמות כ"ג:כ"ו

לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֶּלֶה וְעִקְרָה בְּאַרְצְךָ אֶת־מִסְפַּר יְמִיךָ אֲמַלֵּא:

None shall miscarry, nor be barren, in thy land; the number of thy days I will fulfil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 ובפ' חיי שרה בדי"ה להבין משארו"ל

שם נשאל: תכלית התשובה והמעשים הטובים היא שיהיו לבושים לנשמה, כדי שתוכל ליהנות מזיו השכינה בעולם הבא; מדוע, אם כן, שעה אחת שלהם בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא?

הערת קה"ת

תו"א טז, א.

107 יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". הטקסט מציין את שם המאמר המסביר אמירה זו.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד':י"ז

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

108 אלביש שמים קדרות

"מלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם". המאמר מפרש את "שמים" כמדות ואת ה"קדרות" כאור שנמסר לסטרא אחרא.

Isaiah 50:3 ישעיהו נ"ג:

אֶלְבִּישׁ שָׁמַיִם קְדָרוֹת וְשָׁק אֲשִׁים כְּסוּתָם:

I clothe the heavens with blackness, And I make sackcloth their covering.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נ, ג.

109 אלביש שמים קדרות

על הפסוק "אלביש שמים קדרות": מיום שחרב בית המקדש, השמים לא עמדו באורם, משום שהברכות שורות רק במקום שבו זכר ונקבה נמצאים יחד.

Zohar, Vayeshev 5:57-68 ספר זוהר, וישב ה':נ"ז-ס"ח

According to another interpretation, the words, "so marred was his visage unlike that of a man" are illustrated by the verse: "I clothe the heavens with blackness, and I make sackcloth their covering" (Ibid. 50, 3). For after the Temple was destroyed the heavens did not retain their former illumination.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

110 אלביש שמים קדרות

כאשר בית המקדש נשרף והעם גלה, "השמים לבשו קדרות"; או הה"א העליונה ממשיכה מעיינות לסטרא אחרא, והברכות אינן מצויות.

Zohar, Achrei Mot 54:332-56:340 ספר זוהר, אחרי מות נ"ד:ש"ל"ב-

נ"ו:ש"מ

The first 18 lines of the Hebrew text are not found in our translation. THE NAKEDNESS OF THY FATHER'S WIFE SHALT THOU NOT UNCOVER. Who is meant by thy father's wife? Said R. Simeon: 'We have learnt: As long as the Matrona is with the King and giveth suck to thee, she is called "thy mother". Now, however, that she is banished with thee and is removed from the King, she is called "thy father's wife". She is his wife, because he has not divorced her, although she is in exile

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

111 אלביש שמים קדרות

על גלות השכינה, כשהסטרא אחרא שולטת בארץ הקודש, התאבלו אפילו השמים והארץ, ככתוב: "אלביש שמים קדרות".

Zohar, Vayigash 10:99-11:108 ספר זוהר, ויגש י':צ"ט-י"א:ק"ח

The celestial angels all raised their voices in lamentation, as it says: "Behold, the angels cry without; the angels of peace weep bitterly" (Is. 33, 7). The sun and the moon mourned and their light was darkened, as we read: "The sun shall be darkened in his going forth, etc." (Ibid. 13, 10). For what reason? Because the other side had obtained sway over the Holy Land

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

112 אלביש שמים קדרות

כאשר האדון שרוי בצער, אפילו מלאכי השלום בוכים בכי מר; ועל אלה

מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב*הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

118 זה לעומת זה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
קהלת (ז, יד). [כ].

119 זה לעומת זה

ה' עשה את זה לעומת זה". בחסידות, פסוק זה הוא המקור לכך שהקדושה והסטרא אחרא מקבילות זו לזו.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

ביום טובה ה'ה כטוב וכיום רעה ראה גם את־זה לעֲמַת־זה עֲשֶׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָּה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 ואני בתוך כו

"ואני בתוך הגולה על נהר כבר". הטקסט מצטט את המילים הראשונות; המאמר מיישם אותן על אור אלוהי המתלבש בתוך הקליפות בגלות.

Ezekiel 1:1 יחזקאל א:א'

ויהי בשלשים שנה כרביעי בחמש־לחדש ואני בתוך־הגולה על־נהר־כבר נפתחו השמים ואראה מראות אֱלֹקִים:

Now it came to pass in the thirtieth year, in the fourth month, in the fifth day of the month, as I was among the captives by the river Chebar that the heavens were opened, and I saw visions of G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
יחזקאל א, א.

121 ועיני בזהר ב' וישב . . האזינו רצ"ג סע"ב

לפי ההערה, כל הקטעים האלה מהווה מועתקים שם, על הפסוק "מלביש שמים קדרות".

הערת קה"ת

נעתקו באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתח ואילך על הפסוק אלביש שמים.

122 בד"ה כי ההרים ימושו

שם, בביאור "אם ישראל עושין תשובה", המאמר עוסק ב"חמלה הגדולה" שנזכרת סמוך לפני "כי ההרים ימושו": רחמיו של ה' מגיעים לכול, שהרי כולם רחוקים ממנו עד אינסוף.

הערת קה"ת
לעיל תצא מ, ד.

123 כי ההרים ימושו

"כי ההרים ימושו והגבעות תמוטטנה, וחסדי מאתך לא ימושו". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה.

Isaiah 54:10 ישעיהו נ"ד:י'

כִּי הַהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבְעוֹת תִּמוּטְטֶנָּה וְחֲסְדֵי מֵאֲתֶךָ לֹא־יִמוּשׁ וְכִרְיֹת שְׁלֹמִי לֹא תִמוּט אֲמַר מִרְחֻמְךָ ה'

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My

שלמטה נאמר: "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם".

Zohar, Shemot 39:310-42:322 ספר הזהר, שמות ל"ט:ש"י-מ"ב:שכ"ב R. Judah once visited R. Eleazar. He found him sitting deep in thought, his hand pressed to his mouth in sadness. 'What are you thinking about?' he asked. R. Eleazar replied: 'It says "In the light of the king's countenance there is life" (Prov. 16, 15), but if our Master is cast down in spirit, and even sighing and weeping, what can his ministers do but follow His example? Therefore it is written, "Behold, their valiant ones (angels) cry without, the angels of peace weep ... bitterly" (Is. 33, 7). Why

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

113 אלביש שמים קדרות

על הקינה על "כתולת ישראל": בגללה נשברה הזרוע הימנית וה"גוף", השמש, החשך, ככתוב: "אלביש שמים קדרות"; אותו דפוס נראה לאחר מכן גם במיתת מרים.

Zohar, Chukat 6:35-43 ספר הזהר, חקת ו':ל"ה-מ"ג

Then the right hand was broken, as it says, "Let Aaron be gathered to his people", and finally the sun was darkened, when G-d said to Moses, "And die in the mountain", etc

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

114 אלביש שמים קדרות

מיום שגלו ישראל מארצם, אין שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר: "אלביש שמים קדרות".

Zohar, Vaetchanan 20:134-21:142 ספר הזהר, ואתחנן כ':קל"ד-כ"א:קמ"ב

Since the day that Israel were banished from their land there has been no joy before the Holy One, blessed be He. Therefore because of the love which G-d shows to Israel it is written, "thou shalt love the L-rd thy G-d", which means that man should bind himself to Him with very strong love, and that all service performed by man to G-d should be with love, since there is no service like the love of the Holy One, ... blessed be He.' R. Abba said: 'These words are the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

115 אלביש שמים קדרות

באידרא זוטא: "השליך משמים ארץ תפארת ישראל", משום שנאמר: "אלביש שמים קדרות".

Zohar, Idra Zuta 31:134-32:144 ספר הזהר, האדרא זוטא ל"א:קל"ד-ל"ב:קמ"ד

116 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אל"י).

117 חסד דרועא ימינא

בתפילת הפתיחה של אליהו (פתח אליהו): "חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה היא הזרוע השמאלית", וכן הלאה, עד הספירות.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני הזהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה

covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath
compassion on thee
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 אם ישראל עושין תשובה נגאלין

רבי אליעזר: "אם ישראל עושין תשובה נגאלין, ואם לאו אין נגאלין".

Sanhedrin 97b:14-15 סנהדרין צ"ב ב:י"ד-ט"ו

אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמואל אמר: דיו לאכל שיעמוד באכלו. כתנאי: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר לו רבי יהושע: אם אין עושין תשובה אין נגאלין? אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגורותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב. תנא אידך: רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, שפאמר: "שובו ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

125 ואגודתו על ארץ

"הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה".

Amos 9:6 עמוס ט"ו

הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על-ארץ יסדה הקרא למי-הים וישפכם עליפני הארץ ה' שמו:

It is He that buildeth His upper chambers in the heaven, And hath founded His vault upon the earth; He that calleth for the waters of the sea, And poureth them out upon the face of the earth; The L-RD is His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 רוח אייתי רוח ואמשך רוח

"כל ענייני העולם תלויים רק ברצון: רוח מושך רוח ומביא רוח", והסימן לכך הוא "אם ישם אליו לבוי".

Zohar, Terumah 64:660-66:669 ספר זוהר, תרומה ס"ד:תרס"ס-ס"ו:תרס"ט

Hence, "Thou shalt love" is the first outstretching of the right hand to love the Holy One, blessed be He, with that close attachment which the right hand symbolizes. If a man loves G-d, then G-d stretches out His right hand to him to receive and welcome him with love. Everything in the world depends on the will; spirit rouses spirit, and the spirit in man turned yearningly in love to Him brings down the Divine Spirit. When a man's love to the Holy One is roused, ... "the "right hand

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

127 אם ישם אליו לבו

"אם ישם אליו לבוי". המאמר מפרש זאת כאדם שמשם את לבו לה', בקבלת עולו.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אם-ישם אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 ע"פ ועתה יגדל נא

שם אדני- היא מלכות, וקיום המצוות כציווי המלך; "כח אדני" הוא אור אין סוף המקיף כל עולמים, הנמשך באמצעות קבלת מלכותו בקיום

המצוות.

הערת קה"ת

לעיל שלח לט, א.

129 ועתה יגדל נא

תפילתו של משה לאחר המרגלים: "ועתה יגדל נא כוח אדני". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדל-נא כח אדני כאשר דברת לאמר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 וע"פ אסרי לגפן

שם מוסבר "אסרי לגפן עירה" באמצעות בחינות "גפן" ו"יין" שנידונו באותו מאמר, כמתייחס לימות המשיח, שבהם תושלם בחינת "אדם".

הערת קה"ת

תו"א מו, ג.

131 אסרי לגפן בענין כבס ביין לבושו

ברכת יעקב ליהודה: "אוסר את עירו לגפן... כיבס ביין את לבושו". הטקסט מציין את שם המאמר שמסביר פסוק זה.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט:יא

אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבס ביין לבשו וקדם ענבים סותה: Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

132 לכתך אחרי במדבר

"זוכרתי לך חסד נעוריך... לכתך אחרי במדבר, בארץ לא זרועה".

Jeremiah 2:2 ירמיהו ב':ב'

הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, ב.

133 אך בזמן שאין בהמ"ק קיים

ההפניה שם מובאת בהקשר לקטע זה, העוסק בזמן שבו בית המקדש אינו עומד על מכונו.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שה"ש ע' עז.

134 יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה

הפסוק הפותח, המתבאר כאן כמתייחס למצב הגלות.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את-מראיך השמיעני את קולך כייקולך ערב ומראיך נאווה:

140 דבלא דויר לא פרחא לעילא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
תי"ז תי"י.

141 אחרי הוי תלכו

"אחרי ה' אלקיכם תלכו ואותו תיראו". מצבו של עם ישראל בעת יציאת מצרים.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה'

אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֶיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ
וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבָּקוּן:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear,
and His commandments shall ye keep, and unto His voice
shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall
ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 12

142 הראיני את מראיך

"הראיני את מראיך, השמיעני את קולך". המאמר מפרש את "מראיך" כרמז לכך שהנשמה נעשית למראה.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יוֹנָתִי בַּחֲגֵי הַסֶּלַע בְּסֶתֶר הַמְּדֻרָּה הָרְאִינִי אֶת־מֶרְאִיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־
קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרַב וּמֶרְאִיךָ נִאֻוָּה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of
the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice;
'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 במראה אליו

"אם יהיה נביאכם, ה' אודע לו במראה". גם כאן מפרשים את "מראה" כ"מראה".

Numbers 12:6 במדבר י"ב:ו'

וַיֹּאמֶר שְׁמֹעִינָא דְבָרִי אִם־יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בְּמֶרְאָה אֵלָיו אֲתוּדַע בְּחֻלּוֹם
אֲדַבְּרֶבּוּ:

And He said: 'Hear now My words: if there be a prophet
among you, I the L-RD do make Myself known unto him in a
vision, I do speak with him in a dream

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יב, ו.

144 מראות אלקים

"השמים נפתחו ואראה מראות אלקים". המאמר מפרש את "מראות" כ"מראות".

Ezekiel 1:1 יחזקאל א':א'

וַיְהִי בְשָׁלְשִׁים שָׁנָה כְּרִבְעִי בְּחֻמְשָׁה לְחָדָשׁ וְאָנִי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־גִּזְרֵה
כָּבֵד נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲרָאָה מִרְאֹת אֱלֹהִים:

Now it came to pass in the thirtieth year, in the fourth
month, in the fifth day of the month, as I was among the
captives by the river Chebar that the heavens were opened,
and I saw visions of G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of
the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice;
'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 דבלא רחימו ודחילו לא פרחא לעילא

בתיקון י': "תורה בלי יראה ואהבה אינה עולה למעלה". אהבה ויראה הן כנפיים לעבודת ה'.

Tikkunei Zohar 25b:11-13 תקוני זוהר כ"ה ב:י"א-י"ג

דחכמה ובינה אינון. *נסתרות במוחא ולבא ברחימו ודחילו. ואוריתא
בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא. (נ"א ובהאי נשר) וכתר ביה
תליין בני חיי ומזוני. דאיהו מולא דכלהו. ואיהו לא תליא במזלא.
ובגין דא אוקמוהו בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא
תליא מלתא. דחסד איהו זכותא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

136 בד"ה מים רבים

המאמר הוא (8c) מכנה את העמל והדאגה שבפרנסה "מים רבים" ו"מי
נח", שאינם יכולים לכבות את האהבת הנשמה, ואף מעלים אותה בפועל.

הערת קה"ת

תו"א ח, ג ואילך.

137 מים רבים

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". הטקסט מציין את המאמר על
פסוק זה.

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח':ז'

מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֲהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן
אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֲהָבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods
drown it; If a man would give all the substance of his house
for love, He would utterly be contemned

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 מי נח

"כי מי נח זאת ליי". חלק מהמאמר שאליו מפנה הטקסט.

Isaiah 54:9 ישעיהו נ"ד:ט'

כִּי־מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבֵּר מִי־נָח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי
מִקְצָף עָלֶיךָ וּמִגְעָר־כָּדָה:

For this is as the waters of Noah unto Me; for as I have sworn
that the waters of Noah should no more go over the earth, so
have I sworn that I would not be wroth with thee, nor rebuke
thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 בלבוש שק

"כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק". האהבה המסותרת "לבושה שק",
מכוסה.

Esther 4:2 אסתר ד':ב'

וַיָּבֹאוּ עַד לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לְבֹא אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבוֹשׁ שֵׁק:
and he came even before the king's gate; for none might en-
ter within the king's gate clothed with sackcloth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
יחזקאל א, א.

פסוקה 14

145 יונתי בחגוי הסלע

"יונתי בחגוי הסלע... הראיני את מראייך". כעת מיישמים את שני חלקי הפסוק על הנשמה בגלות.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראייך השמיעני את קולך כיקולך ערב ומראיך נאווה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

146 מאיגרא רמה

כשהגיע רבי לפסוק "השליך משמים ארץ" שבאיכה, נשמט המגילה מידו והוא אמר: "מגנ גבוה לבור עמוק". המאמר מחיל זאת על ניצוץ האלקות שבנפש.

Chagigah 5b:16-17 חגיגה ה' ב:ט"ז-י"ז

רבי הנה נקט ספר קינות וקא קרי בגויה, כי מטא להאי פסוקא "השליך משמים ארץ" — נפל מן ידיה, אמר: מאיגרא רם לביקא עמיקתא. רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא, כי מטו לההוא מתא, אמרי: איכא צורבא מרבנן הכא? נזיל וניקביל אפיה. אמרי: איכא צורבא מרבנן הכא, ומאור עיניו הוא. אמר לקה רבי חייא לרבי: תיב את, לא תולול בגשיאותך. איזיל אנא ואקביל אפיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

147 ויצעקו אל ה' בצר לו

"או יצעקו אל ה' בצר להם, ומצוקותיהם יצילם". הערת קה"ת מביאה גם את הפסוק "יצעקו אל ה' בצר לו".

Psalms 107:6 תהילים ק"ז:ו

ויצעקו אליה בצר להם מצוקותיהם יצילם:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים קז, ו.

148 קולך ערב ומראיך נאווה

סוף הפסוק הראשון: "כי קולך ערב ומראיך נאווה". המאמר מפרש את "קולך" על התורה ואת "מראיך" על המצוות.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראייך השמיעני את קולך כיקולך ערב ומראיך נאווה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 דמשכין לי בחילא יתיר

רבי יוסי: צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקום שבעלי תשובה עומדים, מפני שבעלי תשובה קרובים יותר למלך, והם מושכים את עצמם ברצון גדול יותר של הלב ובכוח רב להתקרב אל המלך.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

150 את האור כי טוב

"וירא אלקים את האור כי טוב". המעשים הטובים הם "טובים" במונח זה שהם מאירים.

Genesis 1:4 בראשית א':ד

וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ד.

151 יונתי בחגוי הסלע

רבי יוסי: "יונתי" היא כנסת ישראל, שאינה עוזבת לעולם את הקדוש ברוך הוא; "בחגוי הסלע" הם תלמידי חכמים, שאין להם מנוחה בעולם הזה; ו"כי קולך ערב" — מפני שלא נשמע קול למעלה מלבד קולם של העמלים בתורה.

Zohar, Achrei Mot 12:86-14:94 ספר הזהר, אחרי מות י"ב:פ"ו-י"ד:צ"ד R. Jose took as his text the verse: "O my dove that art in the clefts of the rock, in the covert of the steep place" (S.S. 2, 14). "The 'dove' here is the Community of Israel, which like a dove never forsakes her mate, the Holy One, blessed be He. "In the clefts of the rock": these are the students of the Torah, who have no ease in this world. "In the covert of the steep place": these are the specially pious among them, the ... saintly and G-d-fearing, from

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

152 ויצעקו אל ה' בצר להם

"או יצעקו אל ה' בצר להם, ומצוקותיהם יצילם". הערת קה"ת מביאה גם את הפסוק "יצעקו אל ה' בצר לו".

Psalms 107:6 תהילים ק"ז:ו

ויצעקו אליה בצר להם מצוקותיהם יצילם:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קז, ו.

153 בד"ה שובה ישראל

שם, "שובה ישראל עד הוי אלקיך" היא תשובה עמוקה כל כך בלב, עד שהאדם מתבטל באור אין סוף, למעלה מהוי; וסדר התשובה אינו כסדר ההשתלשלות מלמטה למעלה, אלא דילוג למעלה ממנו, מפני "כי כשלת בעונך".

הערת קה"ת

לעיל ש"ש סד, ד ואילך.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 אעשה לו עזר כנגדו

"אעשה לו עזר כנגדו". הטקסט מציין את ביאורו של פסוק זה, שבו כנסת ישראל נקראת מראה.

Genesis 2:18 בראשית ב:י"ח

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים לֹא־טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבָדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֶזֶר כְּנֻגְדּוֹ:

And the L-RD G-d said: 'It is not good that the man should
'be alone; I will make him a help meet for him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 מצות נר חנוכה יום ראשון

"תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו... ביום הראשון מדליק אחד".
הטקסט מציין את מאמר חנוכה הפותח בדברים אלה.

Shabbat 21b:5 שבת כ"א ב:ה'

תנו רבנן: מצות חנוכה, נר איש וביתו. והמהדרין, נר לכל אחד ואחד.
והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה,
מכאן ואילך פותח והולך. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת,
מכאן ואילך מוסיף והולך.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

162 במקם שבע"ת עומדין

רבי אבהו: "במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין",
שנאמר: "שלום שלום לרחוק ולקרוב" — הרחוק תחילה.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין —
צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלום שלום לרחוק ולקרוב".
"לרחוק" ברישא, והדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לה: מאי "לרחוק" —
שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר
עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said :
The place which the penitent occupy, the perfectly righteous
are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that
is far off and to him that is near" — "to him that is far off
[from G-d]" first, and then "to him that is near." But R.
Johanan can reply : What means "To him that is far off" ? To
him who was far off from transgression from the first ; and
... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ ה'תש"ט ע' 4-183. ובכ"מ.

163 "יונתי" היא כנסת ישראל; "בחגוי הסלע" היא ירושלים; "בסתר המדרגה"
הוא קודש הקודשים, שבו הייתה השכינה נסתרת כאישה צנועה.

Zohar, Lech Lecha 19:176-20:187 ספר הזהר, לך לך י"ט:קע"ו-
כ:קפ"ו

The reason is to be found in the verse "My dove that art in
the clefts of the rock, in the coverts of the steep place" (S. S.
2, 14). "My dove" refers to the community of Israel; "the
clefts of the rock" refers to Jerusalem, which is firm and em-
inent like a rock; "the coverts of the steep place" refer to the
place which is called "holy of holies", the heart of the world

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

154 שובה ישראל

"שובה ישראל עד ה' אלקיך, כי כשלת בעוונך". הטקסט מציין את המאמר
על פסוק זה.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב'

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֻוְנְךָ:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stum-
bled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה, ובו המשל
על מים שנחסמו.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א'

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they
went forth out of the land of Egypt by their hosts under the
hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

156 ביתר שאת ויתר עז

יעקב אומר לראובן: "יתר שאת ויתר עז". הביטוי מתאר את כוחם הרב
יותר של מים שפרצו את המחסום.

Genesis 49:3 בראשית מ"ט:ג'

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כְּחֵי וְרֵאשִׁית אֹנִי יֵתֵר שְׂאֵת וְיֵתֵר עֹז:

Reuben, thou art my first-born, My might, and the first-
fruits of my strength; The excellency of dignity, and the ex-
cellency of power

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 בדי"ה וישב יעקב

שם, "וישב יעקב" היא המשכה למטה: יעקב (י"ד עקב), זיו החכמה
העליונה, נמשך אל "ארץ מגורי אביו", כאשר "מגורי" פירושו גם פחד וגם
אוצר; היראה היא כלי לחכמה העליונה.

הערת קה"ת

תו"א כו, א.

158 וישב יעקב

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה.

Genesis 37:1 בראשית ל"ז:א'

וַיֹּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגֻרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

And Jacob dwelt in the land of his father's sojournings, in
the land of Canaan

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 ובקשתם משם

"ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך".
הטקסט מציין את ביאורו של פסוק זה במאמר "וישב יעקב".

Deuteronomy 4:29 דברים ד:כ"ט

וּבִקְשַׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ וּמְצַאתָ כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־
נַפְשְׁךָ:

But from thence ye will seek the L-RD thy G-d; and thou
shalt find Him, if thou search after Him with all thy heart
and with all thy soul

164 מראות הצובאות

הכיור נעשה "במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוהל מועד". זהו מקום נוסף שבו ישראל נמשלים למראה.

Exodus 38:8 שמות ל"ח:ח'

וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת כְּמִרְאֵת הַצֹּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

And he made the laver of brass, and the base thereof of brass, of the mirrors of the serving women that did service .at the door of the tent of meeting

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Vocalized Edition (CC-BY); Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/15/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/15/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק